

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา  
กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

นางสาวสุวารี นิลจันทร์

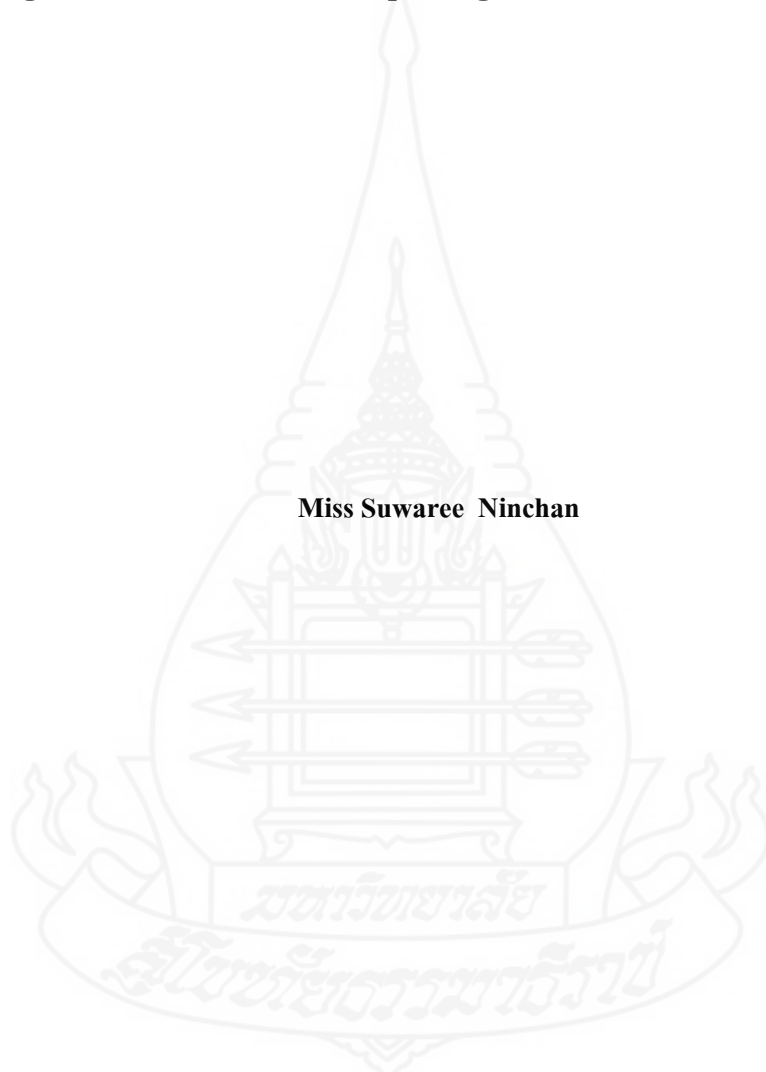


วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต  
แขนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

**The Participation in the Coastal Fisheries Resource Management: A Case Study of  
Ao Thong Khoe Conservation Group, Lang Suan District, Chumphon Province**

**Miss Suwaree Ninchan**



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for  
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resources Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา  
กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร

ชื่อและนามสกุล นางสาวสุวารี นิลจันทร์

แขนงวิชา การจัดการการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

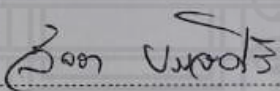
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ  
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561

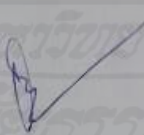
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
..... ประธานกรรมการ

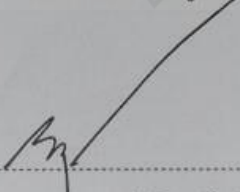
(อาจารย์สมศักดิ์ พิชัยโยธา)


  
..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ)

  
..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

  
..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา รุ่งโรจน์วิชย์) 

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงของชุมชนในเขตทะเลชายฝั่ง เพราะเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบของผู้วิจัยโดยตรง ในการเสริมสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดความคิด ความเข้าใจ และนำไปสู่ การปฏิบัติในชุมชนชาวประมงให้ได้ว่าทรัพยากรประมงเป็นของชุมชน ชุมชนต้องบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงโดยชุมชนเองให้ได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์ อย่างดียิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ และรองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบเสนอแนะแนวทาง ตลอดระยะเวลาในการ ดำเนินวิจัยจนสำเร็จลุล่วง และอาจารย์สมศักดิ์ พิริโยธา ที่ให้เกียรติสละเวลาเป็นประธานกรรมการ สอบปกป้องวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมประเด็นต่างๆ เพื่อให้การจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล บางน้ำจืด เจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเลหลังสวน จังหวัดชุมพร หน่วยงานกรมประมงในพื้นที่จังหวัดชุมพร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาในการอนุเคราะห์ ข้อมูล สืบหาข้อมูล ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมในการทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง และเพื่อนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งด้านองค์ความรู้ เอกสาร ตำราวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบคุณบิดา มารดา ผู้มอบโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในด้านการศึกษา วิชาการ ตลอดจนเป็นองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในสร้างกลุ่มเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ทั้งนี้ประโยชน์อันพึง มีต่อสังคมดังความประสงค์ของผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ คุณบิดา มารดา บุรพจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

สุวาริ นิลจันทร์

กรกฎาคม 2561

**ชื่อวิทยานิพนธ์** การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์  
อ่าวทองโง อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา

**ผู้วิจัย** นางสาวสุวารี นิลจันทร์ รหัสนักศึกษา 2549002232

**ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

**อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน  
ปีการศึกษา 2560

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง 2) การดำเนินงานในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง 3) การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง และ 4) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ศึกษาจากประชากรทั้งหมดของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ที่ขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น สำนักงานประมงจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนทั้งหมด 51 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.88 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำประมง มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนเฉลี่ย 111,862.75 บาทต่อปี ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มพบปัญหาจำนวนสัตว์น้ำลดน้อยลง 2) การดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า มีการจดทะเบียนตามประกาศกรมประมง ภายใต้ชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง” มีการจัดประชุมเวทีชาวบ้านเพื่อจัดทำแผนงานของกลุ่ม จำนวน 7 แผนงาน ได้แก่ การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การวางซั้งกอ ธนาคารปูม้า การปลูกป่าชายเลน การเลี้ยงหอยแมลงภู่ และการควบคุมเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย 3) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการวางแผน และการติดตามผลในระดับมาก และ 4) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่ม มี 2 แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระดับองค์กรและระดับกลุ่ม

**คำสำคัญ** การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง  
จังหวัดฉะเชิงเทรา

**Thesis title:** The Participation in the Coastal Fisheries Resource Management: A Case Study Ao Yhong Khoe Conservation Group, Lang Suan District, Chumphon Province

**Researcher:** Mis Suwaree Ninchan; ID: 2549002232;

**Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

**Thesis advisors:** (1) Dr. Sujja Banchongsiri, Associate Professor; (2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2017

### Abstract

This research aimed to study 1) the general information of members of Ao Thong Khoe Conservation Group, 2) the operation of the coastal fisheries resource management, 3) the participation of members in the management for the coastal fisheries resource management, and 4) the developmental guideline for the participation in the coastal fisheries resource management of the group.

This study was a mixed-method research investigating the total of 51 participants who are members of Ao Thong Khoe Conservation Group and are registered with the local fishing community organization of Chumphon Fisheries Provincial Office. The data were collected by using questionnaires and focus group interview. The quantitative data were analyzed and expressed as frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, and standard deviation. The qualitative data were analyzed by content analysis.

The results showed that 1) the majority of group members were male with an average age of 46.88 years old. Most of the members engage in fishing occupations with an average income of 111,862.75 baht per year. In addition, they found that there were problems in the area involving with the decreases in the number of aquatic animals. 2) For the operation of the members, it was found that they have registered themselves, following the Announcement of the Department of Fisheries, under the name of "Ao Thong Kho Conservation Group". The group also held community meetings, which was organized to prepare and plan for the group's agenda. There were total of 7 plans, which include creating boundary conservation areas for aquatic animals, releasing of aquatic animals into the area, creating an artificial home from local materials for aquatic animals, blue swimmer crab banks, mangrove plantation, mussel farming, and monitoring of illegal fishing. 3) For, the participation of members in the management of the coastal fisheries resources, it was found that the level of participation in learning about operational problems and beneficial gains was the highest. Moreover, the participation in planning and following up results was at high level. Lastly, 4) there were two possible approaches regarding to the development guideline for the participation of members in the coastal fisheries resource management, which are the developmental approaches at organization level and at group level.

**Keywords:** Participation, Coastal fisheries resource management, Ao Thong Khoe Conservation Group, Chumphon Province

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย .....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	จ
กิตติกรรมประกาศ .....	ฉ
สารบัญตาราง .....	ฅ
สารบัญภาพ .....	ญ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา .....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย .....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย .....	2
ขอบเขตการวิจัย .....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ .....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง .....	6
แนวคิดการมีส่วนร่วม .....	6
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนากลุ่ม .....	13
การประมงชายฝั่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง .....	21
ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร .....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย .....	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง .....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล .....	38

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล .....	39
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลี้สวณ จังหวัดชุมพร .....	39
ตอนที่ 2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของ กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลี้สวณ จังหวัดชุมพร .....	43
ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงในการบริหารจัดการทรัพยากร ประมงชายฝั่ง .....	62
ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลี้สวณ จังหวัดชุมพร .....	66
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	71
สรุปการวิจัย .....	71
อภิปรายผล .....	74
ข้อเสนอแนะ .....	77
บรรณานุกรม .....	81
ภาคผนวก .....	85
แบบสัมภาษณ์ .....	86
ประวัติผู้วิจัย .....	91



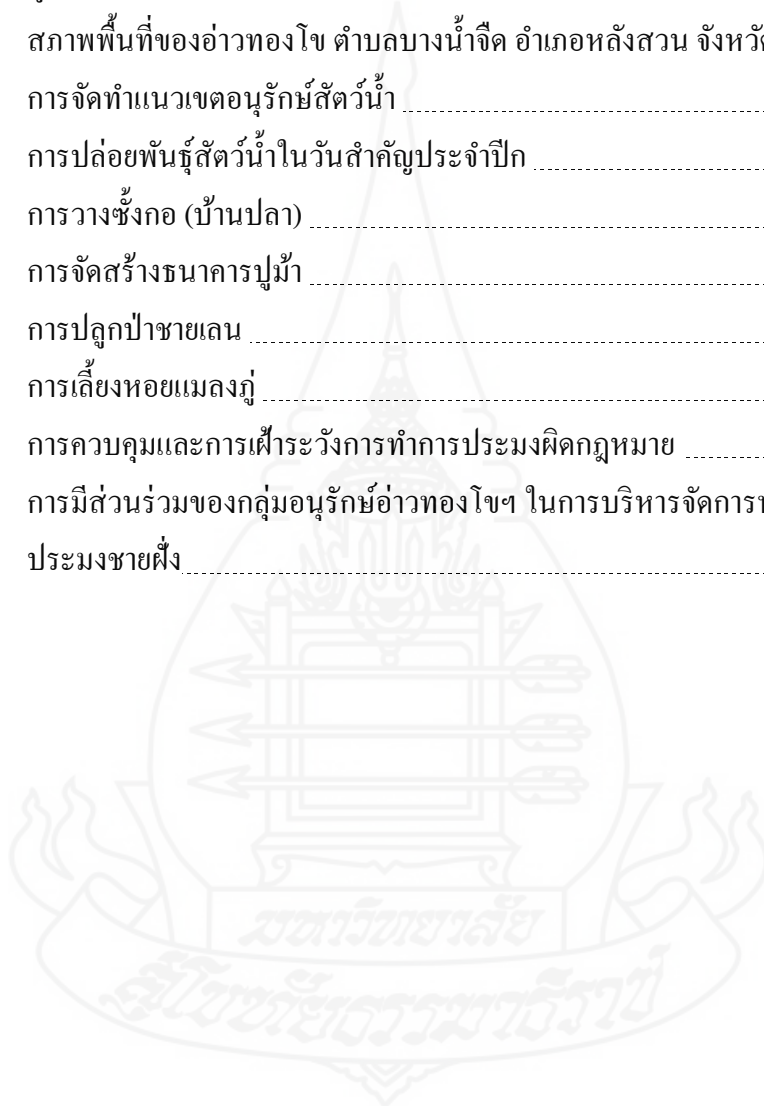
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร 40
ตารางที่ 4.2	รายชื่อกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ..... 45
ตารางที่ 4.3	แผนงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ..... 47
ตารางที่ 4.4	การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ ในการบริหารจัดการทรัพยากร ประมงชายฝั่ง ..... 63
ตารางที่ 4.5	แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ..... 67
ตารางที่ 4.6	แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ในระดับกลุ่ม ..... 68



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย .....	3
ภาพที่ 2.1 มูลค่าสัตว์น้ำ จำแนกตามวิธีการทำประมง ปี พ.ศ. 2549-2560 .....	21
ภาพที่ 2.2 สภาพพื้นที่ของอ่าวทองโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร .....	29
ภาพที่ 4.1 การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ .....	50
ภาพที่ 4.2 การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญประจำปีก .....	51
ภาพที่ 4.3 การวางซั้งกอ (บ้านปลา) .....	52
ภาพที่ 4.4 การจัดสร้างธนาคารปูม้า .....	53
ภาพที่ 4.5 การปลูกป่าชายเลน .....	53
ภาพที่ 4.6 การเลี้ยงหอยแมลงภู .....	54
ภาพที่ 4.7 การควบคุมและการเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย .....	55
ภาพที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขฯ ในการบริหารจัดการทรัพยากร ประมงชายฝั่ง .....	66



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลในอัตราที่สูงและขาดการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในทุกๆ ด้าน เช่น การท่องเที่ยว การอุตสาหกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำนาเกลือ ฯ เป็นต้น (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2556) จนส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น การสูญเสียความงดงามตามธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำทะเล ความเสื่อมโทรมของป่าชายเลน แนวปะการัง ภูเขาไฟ การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งในระหว่างผู้ใช้ทรัพยากรชายฝั่งกับชุมชนชายฝั่งทะเลต่างๆ และรวมถึงจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นและการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ขาดการคำนึงถึงขีดจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นเหตุให้ทรัพยากรชายฝั่งในปัจจุบันเริ่มเสื่อมโทรมและมีศักยภาพลดลงตามลำดับ (ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ, 2559) การบริหารจัดการทรัพยากรประมงซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐตามนโยบายมาตรการทางกฎหมายอาจมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอที่จะรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำไว้อย่างยั่งยืน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและวางแผนทรัพยากรประมง เปลี่ยนแนวความคิดจากทรัพยากรประมงไม่มีใครเป็นเจ้าของไปสู่ทรัพยากรประมงทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน เปลี่ยนที่จับสัตว์น้ำเป็นแหล่งทำการประมงแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนประมงท้องถิ่น ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งบูรณาการร่วมกับภาครัฐจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวทองโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นชุมชนทะเลชายฝั่งด้านอ่าวไทยมาแต่ดั้งเดิม มีวิถีการดำรงชีพที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรประมงชายฝั่งทะเลเพื่อการยังชีพเป็นหลัก โดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านดั้งเดิมในการทำการประมง และในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทรัพยากรประมงเคยมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสูงสุดและลดน้อยมากในระยะหลัง จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีพของชาวประมง อย่างไรก็ตามชุมชนประมงพื้นบ้านอ่าวทองโขมีความพยายามที่จะบริหารจัดการทรัพยากรประมงในท้องถิ่นของตนเองมาตลอดจนในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 กรมประมงได้ดำเนินโครงการบริหารจัดการทรัพยากร

ประมงโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม และคัดเลือกชุมชนนี้เข้าร่วมโครงการและทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงควบคุมมาตลอด รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรอื่นๆ จวบจนปัจจุบันกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งหน้าบ้านได้ด้วยตนเอง จนก่อเกิดเป็นผลสำเร็จ คงความอุดมสมบูรณ์ของชนิดและปริมาณสัตว์น้ำกลับคืนมาด้วยกลยุทธ์ต่างๆ

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพพื้นฐานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข การดำเนินงานของกลุ่ม กระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนของทรัพยากรประมงชายฝั่ง

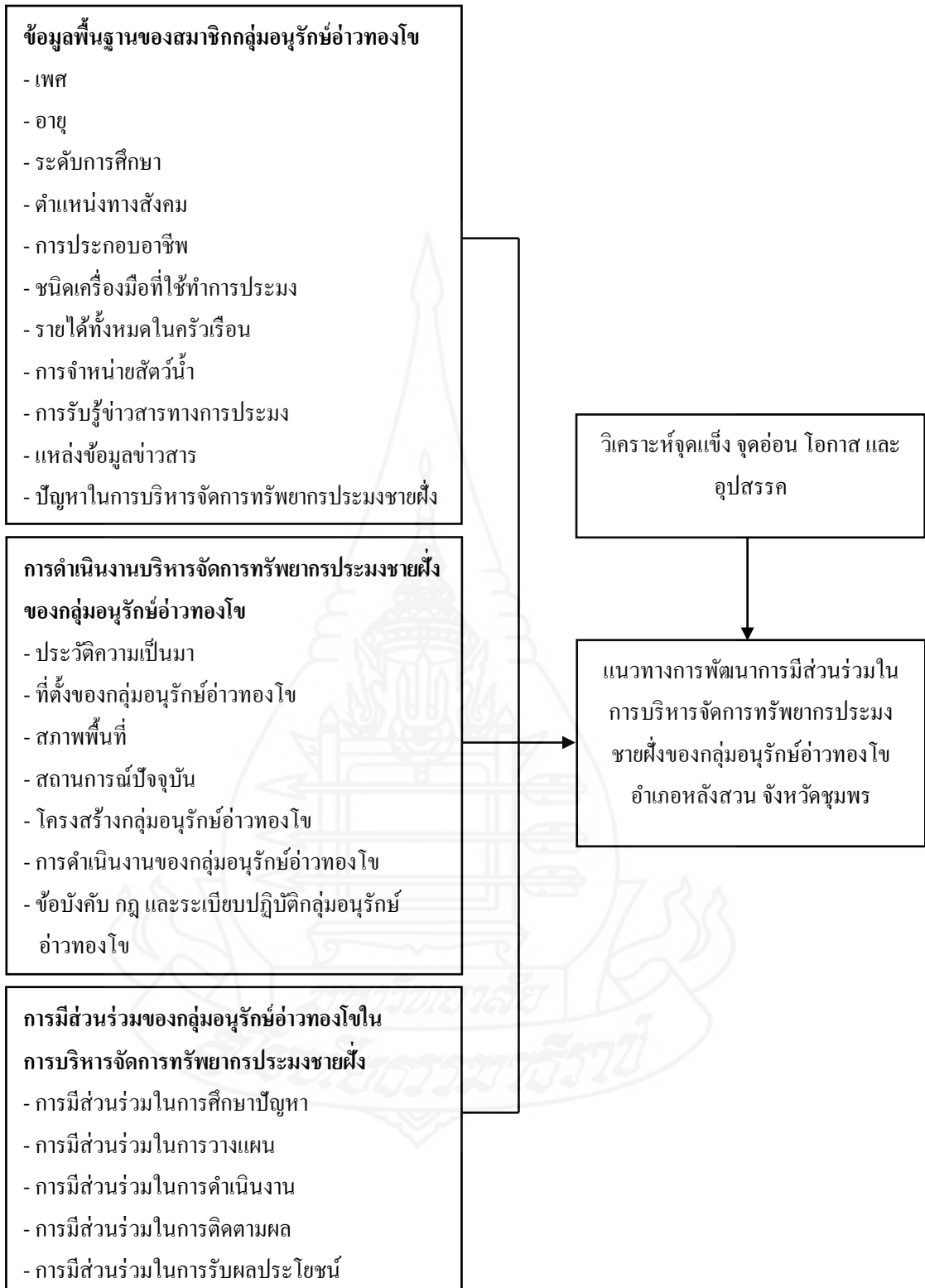
## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

- 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
- 2.2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
- 2.3 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง
- 2.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

## 3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยศึกษาบริบทของกลุ่มเพื่อนำมากำหนดในแบบสัมภาษณ์ไปสู่การดำเนินการวิจัย จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

#### 4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร มีขอบเขตดังนี้

**4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่** ดำเนินการศึกษาวิจัยในกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

**4.2 ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ที่ขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นตามประกาศกรมประมง ณ สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร จำนวน 51 คน ทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

**4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้ศึกษาข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานของสมาชิก การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง รวมถึงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

**4.4 ขอบเขตด้านเวลา** ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2561

#### 5. นิยามศัพท์เฉพาะ

**5.1 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข** หมายถึง การรวมตัวของชาวบ้านชุมชนบ้านทองโข หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพรที่ขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น ตามประกาศกรมประมง เรื่อง หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น พ.ศ. 2558 ที่มีจิตอาสา เนื่องจากได้มองเห็นว่าในปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้เสื่อมโทรมลงไปมากซึ่งมาจากหลายสาเหตุ จึงได้รวมตัวกัน เพื่อร่วมกันรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งบริเวณอ่าวทองโข ให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตลอดไป

**5.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง** หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

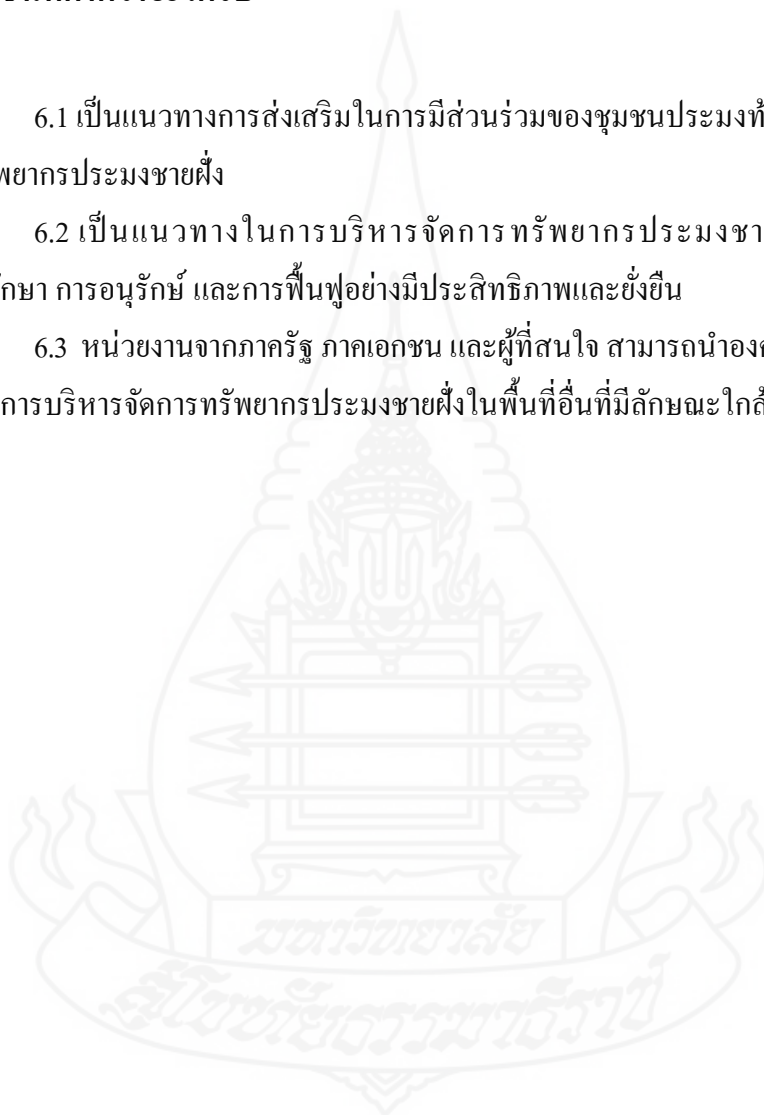
5.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง หมายถึง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มและระหว่างกลุ่มชาวบ้าน ระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นแนวทางการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงท้องถิ่นในการบริการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

6.2 เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่งในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6.3 หน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่สนใจ สามารถนำองค์ความรู้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน



## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนาชุมชน
3. การประมงชายฝั่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
4. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 1. แนวคิดการมีส่วนร่วม

##### 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่เกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณา โดยมีพื้นฐานว่าประชาชนต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย และต้องมีกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เกียรติขจร วจนะสวัสดิ์ (2550) การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มประชาชน หรือ ขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน โดยแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะ



เป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

จริยา ชาติเศรษฐานันท์ (2555) การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการของประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหา ทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิด ความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยน โครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ถักนา คำเจริญ และบัณฑิต เอื้ออาภรณ์ (2555) การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการ สื่อสาร การร่วมดำเนินการระหว่างภาครัฐและประชาชนที่เปิดเผยและติดต่อสืบเนื่องอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้เข้าใจในความคิดเห็นและกระบวนการ ดำเนินการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเสนอแนะซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและเพื่อให้มี ทางเลือกมุมมองและคุณค่าที่หลากหลายจากทุกภาคส่วนของสังคม ทำให้การตัดสินใจและการดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและทางเลือกที่ดีที่สุด

สรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มคน หรือองค์กร ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มอันมีผลกระทบต่อประชาชนเอง รวมทั้งการประเมินผลโครงการและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการที่ชุมชนกระทำ ออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม และการดำเนินการร่วมกัน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจ ปรับปรุง สถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้ลุล่วงไปเพื่อประโยชน์ของ ชุมชนและช่วยสร้างความรู้สึกกับรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทำให้ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไปสู่จุดหมายปลายทางตามความต้องการของสมาชิกในชุมชน

## 1.2 หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2549) กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4S ดังนี้

- 1) การเริ่มต้นเร็ว การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรก มีการใช้ข้อมูลกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ
- 2) ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทั้ง โดยตรงหรือโดยอ้อม แต่รับฟังผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงเป็นอันดับแรก

3) ความจริงใจ เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับประชาชนมีความสำคัญในการประสพผลสำเร็จ ต้องมีความจริงใจ เปิดเผย ชื่อสัตย์ ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา

4) วิธีการที่เหมาะสม โดยการเลือกเทคนิครูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับประชาชนทั้งโครงการ วัฒนธรรม สังคม ค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นต่างๆ

กรมทรัพยากรน้ำ (2557) กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 หลักการ คือ

1) การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) ต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรก มีการให้ข้อมูลกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็น และให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ

2) การครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูล หรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกๆ

3) ความจริงใจ (Sincerity) หน่วยงานเจ้าของโครงการหรือผู้มีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงใจ เปิดเผย ชื่อสัตย์ ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง

4) วิธีการที่เหมาะสม (Suitability) โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม

### 1.3 ระดับการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูล การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางเลือก และทางแก้ไขของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังข้อมูล รับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ระดับที่ 2 การรับฟังความคิดเห็น การรับข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทางเลือก และแนวทางแก้ไข เช่น การสำรวจความเห็น การประชุมกลุ่มย่อย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นๆ

ระดับที่ 3 การเข้ามาเกี่ยวข้อง การเข้าร่วมประสานการทำงานกับประชาชนสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็น ความจำเป็นของประชาชนจะได้รับการตอบสนอง พิจารณาหาแนวทางแก้ไข เช่น การประชุมปฏิบัติการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสนใจเข้ามามีส่วนร่วมสมัครใจเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการค้นหาทางเลือก ร่วมวางแผนแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อการแก้ไขปัญหา และดำเนินกิจกรรม

ระดับที่ 4 การให้ความร่วมมือ การเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน เช่น การเข้าเป็นคณะที่ปรึกษา คณะกรรมการของชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านแรงงาน ทูน ทรัพยากร สถานที่ ฯลฯ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

ระดับที่ 5 ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกันคือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการเป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกัน ดำเนินตามโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ระดับที่ 6 ระดับร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ สามารถมาคอยติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ได้รูปแบบของการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม การประเมินผลนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลกระทบต่อพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

ระดับที่ 7 ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

สำนักพัฒนาพลังงานทดแทน (2552) กล่าวถึง ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) มีลักษณะดังนี้ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนมีน้อยมาก รูปแบบการมีส่วนร่วมอยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากรัฐสู่ประชาชน เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ การทำวารสาร การทำป้าย และการศึกษาดูงาน เป็นต้น

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับหารือ (Consult) มีลักษณะดังนี้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การตัดสินใจเป็นของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ เป็นต้น

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท (Involve) มีลักษณะดังนี้ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (Collaboration) มีลักษณะดังนี้ ให้อำนาจประชาชนในระดับสูง ประชาชนและภาครัฐทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) มีลักษณะดังนี้ ภาครัฐมีบทบาทในการจัดหาข้อมูล สร้างความเข้าใจแก่ประชาชน และนำเสนอทางเลือกเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจ ให้อำนาจในระดับที่สูงสุด รูปแบบมีส่วนร่วม เช่น การลงประชามติ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยกระบวนการระชาคม เป็นต้น

อรรถ ก๊กผล (2552) กล่าวถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้แนะนำโดยสมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (International Association of Public Participation) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน: เป็นขั้นที่ให้อำนาจประชาชนในระดับที่สูงสุดเพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ: เป็นการให้อำนาจของประชาชนในระดับสูง โดยประชาชนและหน่วยงานภาครัฐทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน และคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท: เป็นลักษณะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการตั้งคณะทำงานภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น: เป็นลักษณะการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล และความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การสำรวจความคิดเห็น และการประชุมสาธารณะ เป็นต้น

ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร: เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนน้อยมาก การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แต่ต้องไม่ใช่การให้ข้อมูลในลักษณะประชาสัมพันธ์

สรุป ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการศึกษาครั้งนี้สามารถนำประเด็นการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารแก่ประชาชน การปรึกษาหารือ การเข้ามามีบทบาทของประชาชน การสร้างความร่วมมือ และการให้อำนาจแก่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้

#### 1.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2543) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในงานพัฒนา ซึ่งมี 4 ประการด้วยกัน

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่สำคัญมากที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการแล้ว โครงการต่างๆ ที่วางออกมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะโครงการที่วางออกมามีได้ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งประชาชนจะมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมก็จะไม่ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการหรือปัญหาของพวกเขาได้

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระบุปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การร่วมกันวางแผนการดำเนินโครงการเพื่อสนองตอบความต้องการหรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยตัวของเขาเอง แต่อย่างไรก็ตาม นักพัฒนาหรือผู้ที่มีความรู้ในการวางแผนควรมีส่วนร่วมเข้าไปร่วมในการวางแผนด้วย เพื่อคอยให้คำแนะนำประชาชนในการวางแผน กำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา แต่มิใช่ว่านักพัฒนาเหล่านั้นจะเป็นผู้วางแผนแนวทางแก้ไขเสียเอง แต่เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลงทุนและปฏิบัติงาน เมื่อประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมแล้ว ผลที่ตามมาก็คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้นอกจากนั้นแล้ว นักพัฒนาควรกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปแบบของทรัพยากรที่ประชาชนในชุมชนที่มีอยู่ตามกำลังความสามารถแทนที่จะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัย

จากภายนอกเสียทั้งหมด การกำหนดการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนี้เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชน รู้จักการทำงานร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผล กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนนี้ ทำให้ประชาชนได้มีการประเมินว่าผลงานที่ตัวเองดำเนินการไปนั้นได้รับผลดีหรือได้รับผลประโยชน์มากน้อยเพียงไรและมีอุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดจากการดำเนินงานนั้น การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้ จะทำให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงว่า กิจกรรมที่พวกเขาทำไปนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งพวกเขาจะได้นำไปใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหา ในโอกาสต่อไป

ทัศนีย์ ลักษณะอักษรซซ์ (2545) ได้ระบุขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- 1) ร่วมคิด โดยศึกษาถึงสภาพที่เป็นอยู่มีอะไรเดือดร้อนและมีสาเหตุมาจากอะไร
- 2) ร่วมวางแผน โดยวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และพิจารณาทางเลือกในการแก้ไข
- 3) ร่วมดำเนินการ โดยดำเนินการตามโครงการ และแผนงานที่ได้กำหนดไว้
- 4) ร่วมติดตามและประเมินผล โดยการประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานเป็นระยะๆ และทำการแก้ไขปัญหาลูกศรที่เกิดขึ้น

พงษ์วิชัย วิจิรัฐ (2546) จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นกระบวนการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ การเลือกนโยบายและประชากร ที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจ ในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) ขั้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) เป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงาน

3) ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการมองถึงความสำคัญของผลประโยชน์ และต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ซึ่งผลประโยชน์รวมถึงผลประโยชน์ทางบวกและผลประโยชน์ทางลบที่บุคคลต้องร่วมกันรับผิดชอบ

4) ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตในส่วนของคุณภาพเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) จะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา (2552) สรุปแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำไว้ดังนี้

- 1) ด้านการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง
- 2) ด้านการร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา หมายถึง ร่วมกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนกำหนดวิธีและแนวทางดำเนินงาน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การร่วมดำเนินงานโดยการเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมออกแรง สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ช่วยประสานงาน
- 4) ด้านการร่วมติดตามประเมินผล หมายถึง การประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

สรุป จากลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวมานั้น อาจสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมซึ่งนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ร่วมศึกษาปัญหา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วิธีการและแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาที่ต้องการ
- 2) ร่วมจัดทำแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปใช้ในการปฏิบัติหรือผลักดัน การดำเนินงานตามระบบหรือแนวทางที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย รวมถึงการศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน
- 3) ร่วมดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานหรือข้อกำหนด จากผลการตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต
- 4) ร่วมในการติดตามผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลงานที่ปฏิบัติ โดยการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังปฏิบัติได้ว่าดำเนินงานตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

## 2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนากลุ่ม

### 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการพัฒนากลุ่ม

ในการพัฒนากลุ่มถือว่ามิบทบาทสำคัญและถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา อย่างไรก็ตาม กลุ่มได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มความสนใจต่างๆ องค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน หรือองค์กรภาคประชาชน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้สรุปความหมายของกลุ่มว่า มาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคม และมารวมกัน

เป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิดร่วมทำเพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง และสังคม และมาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัย และสร้างวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมร่วมกัน

นที ขลิบทอง (2544) ได้สรุปความหมายของกลุ่ม โดยแบ่งคำว่ากลุ่มออกเป็น 3 มุมมอง คือ มุมมองด้านสังคมวิทยา เน้นตัวกลุ่มฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มุมมองทางด้านองค์กร เน้นการบริหารจัดการ และมุมมองทางด้านจิตวิทยา เน้นพฤติกรรมของบุคคล

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) ได้สรุปความหมายของกลุ่ม คือ การที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สรุป ความหมายของกลุ่ม ประกอบไปด้วยบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมตัวกัน เมื่อบุคคลได้รวมตัวกันแล้วมีการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้กลุ่มยังต้องมีกฎระเบียบที่เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

## 2.2 ความจำเป็นในการเสริมสร้างกลุ่ม

กลุ่มองค์กรมีความจำเป็นต่อสังคมของผู้คนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็งจะเป็นเครื่องมือนำพาผู้คน ไปสู่จุดหมายที่วางไว้ ช่วยบรรเทาความทุกข์หรือสภาพปัญหาที่แต่ละบุคคลเผชิญอยู่ ซึ่งบางครั้งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเองหรือครอบครัว วรวงศา วงศ์มหาชัย (2535) กล่าวถึง ความจำเป็นที่ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนที่น่าสนใจไว้ 2 ประเด็น ได้แก่

1) การพัฒนาที่มุ่งเน้นตัวประชาชน จำเป็นต้องอาศัยการจัดตั้งองค์กรประชาชนแบบมีส่วนร่วม อย่างกระตือรือร้นและพึ่งพากันระหว่างสมาชิก สันติสุข เทศประสิทธิ์ (2534) กล่าวถึง การพัฒนาต้องเป็นแบบกลุ่ม ชาวบ้านต้องมีการอยู่ร่วมกันในรูปสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดพลังหรืออำนาจในการต่อรองกับสถาบันภายนอก

2) การจัดตั้งองค์กรประชาชน จะทำให้ประชาชนสามารถวางแผนได้อย่างเป็นระบบในการสนองความต้องการพื้นฐาน ผลที่เกิดจากการรวมพลังของการรวมกลุ่มที่ถูกต้องปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวว่า ทุกคนที่เข้ามารวมกันต่างมีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกันและกันและระหว่างการทำงาน เกิดการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้งบจ่ายของกลุ่ม เช่น การใช้จ่ายเงินกู้ยืมจากกลุ่ม ออมทรัพย์ไปลงทุน ในขณะที่ตนเองไม่มีเงินมากพอสำหรับการลงทุน ดังกล่าว และประการสุดท้าย



อำนาจหรือพลังแฝงที่เกิดจากการรวมตัวกัน ทำให้บุคคลภายนอกเกิดความเกรงใจไม่กล้าที่จะเอาไรด์เอาเปรียบกลุ่มหรือสมาชิก เช่น พ่อค้ากับกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้สรุป จากการศึกษาถึงแนวคิดและความจำเป็นในการเสริมสร้างกลุ่ม หรือองค์กรประชาชนว่า ในช่วงแรกกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยนเพิ่มพูนความรู้หรือประสบการณ์ระหว่างบุคคลที่เข้ามาร่วมกลุ่ม ต่อมาการรวมกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เพื่อสร้างพลังในการต่อกรกับภายนอก หรือเพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

### 2.3 กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) อธิบายกระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่

1) การปลูกจิตสำนึก เป็นการทำให้สมาชิกเกิดความตระหนักว่ามีปัญหาที่เผชิญอยู่ และต้องการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ให้หมดไป

2) การรวมพลัง เมื่อสมาชิกเกิดความตระหนักอยากแก้ไขปัญหา จะมีการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนหรือตกลงที่จะดำเนินการบางอย่างร่วมกัน ในขั้นตอนนี้อาจมีการเลือกผู้แทนหรือผู้นำในการประสานความคิดหรือทำกิจกรรมในทิศทางที่ได้ตกลงกันไว้

3) การส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยี อาจเกิดได้จากสมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือการเชิญผู้ที่มีความรู้เหนือกว่า หรือวิทยากรจากภายในหรือภายนอกมาเป็นผู้ให้ความรู้ ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ที่ปรับหรือแก้ไขปัญหา

4) การบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ควรประกอบด้วยการทำบัญชี เพื่อสร้างหลักฐานให้สมาชิกเกิดความไว้วางใจ การบันทึกเหตุการณ์ ข้อตกลง หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การบันทึกรายงานการประชุม การบันทึกข้อตกลง การกำหนดกฎระเบียบ การประสานงานภายใน ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีทำให้สมาชิกเข้าใจบทบาท ติดตามการทำงานเป็นระบบ การระดมทรัพยากร ทั้งภายในและภายนอก

5) การที่บุคคลภายนอกที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาของกลุ่มให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ บุคลากร หรือแม้กระทั่งเงิน เพื่อให้กลุ่มมีศักยภาพสูงขึ้น แต่ในการสนับสนุนใดๆ นั้น ต้องตระหนักว่าไม่ไปทำลายอุดมการณ์ในการช่วยเหลือตัวเองของกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้กำเนิดขึ้นมาแล้วและยังคงเป็นกลุ่มอยู่ ต้องมีการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์และสมาชิกเกิดความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ องค์กรประกอบที่ทำให้การดำเนินงานกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ข้อตกลงร่วมกันหรือกฎระเบียบข้อตกลง แผนการ

ดำเนินงานตามแผน การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การประเมินผลโดยกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม และการขยายผล เช่น การรับสมาชิกเพิ่ม การขยายกิจกรรม และการสร้างเครือข่าย เป็นต้น

พัตน์ บุญยรัตพันธุ์ (2549) ได้กล่าวถึงกระบวนการเสริมสร้างกลุ่ม และพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดตั้งกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดตั้งต้องมีการค้นหาผู้นำ ความต้องการของสมาชิก ความสมัครใจ และความคล้ายคลึงกัน เช่น เพศ ความสนใจ วัย ความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นต้น

2) การเคลื่อนไหวของกลุ่มจะช่วยให้อุปสรรคเกิดการต่อรองและการต่อสู้ การส่งเสริมการเคลื่อนไหวของกลุ่ม อาจดำเนินการ โดยการส่งเสริมการประชุมพบปะ สร้างความสัมพันธ์ การส่งเสริมแนวความคิด การส่งเสริมการมีกฎระเบียบวินัยของกลุ่ม การส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก

3) กิจกรรมวิชาการและการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องผูกมัดหรือยึดโยงให้กลุ่มยังคงอยู่ไม่แตกสลาย

4) การเจริญเติบโตของกลุ่ม เป็นความพยายามเอากลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มให้มาเข้าร่วมกัน โดยต้องสร้างสิ่งต่างๆ เช่น การค้นหาหน่วยนำร่วม การสร้างผลประโยชน์ร่วม การสร้างกิจกรรมพึ่งพาซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การสร้างพลังร่วม โดยการร่วมดำเนินการลดความสิ้นเปลืองร่วมสิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้กลุ่มขยายตัวไปสู่การเจริญเติบโต

#### 2.4 การพัฒนากลุ่ม

กรมส่งเสริมการเกษตร (2541) กล่าวว่า การพัฒนาของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความสามารถของกลุ่มที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกและบรรลุเป้าหมายของกลุ่มในขณะเดียวกัน ดังนั้นการจะเข้าใจสถานการณ์ของกลุ่มในระยะใดระยะหนึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนในกลุ่มที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร พี่เลี้ยง นักพัฒนาเป็นผู้ประสานงานเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้นำต้องสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนา กลุ่ม สถานการณ์ของกลุ่ม ในขณะนั้นและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนมาก

2) สมาชิกกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของกลุ่ม แสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มและงานหรือกิจกรรมของกลุ่มตามความพอใจ ความสามารถ และอุทิศตนเองให้กับเป้าหมายของกลุ่ม

3) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม หมายถึง สิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่าความสำเร็จที่คนในกลุ่มต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ จุดมุ่งหมายที่กลุ่มสมาชิกพอใจ เชื่อมั่นว่ากลุ่มจะทำได้สำเร็จ และสอดคล้องกับแรงจูงใจของตนในการเข้าเป็นสมาชิก

4) กฎเกณฑ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้สร้างความสัมพันธ์และการปฏิบัติตนระหว่างบุคคลในกลุ่มที่สมาชิกเข้าใจตรงกัน และถือเป็นระเบียบข้อบังคับเหมือนกัน กฎระเบียบที่ดี คือ ระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้น ยอมรับ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

5) กิจกรรมและแผนงาน หมายถึง สิ่งที่สมาชิกกลุ่มกำหนดขึ้นในรูปของงานที่กลุ่มต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และก่อให้เกิดความพอใจในกลุ่มสมาชิก

6) การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มในทุกรูปแบบจนเกิดความเข้าใจกันในหมู่สมาชิก

7) ผลประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้รับในรูปแบบต่างกัน และก่อให้เกิดความพึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยต้องมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2541) กล่าวถึง การพัฒนากลุ่มทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของกลุ่มต้องมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม มีดังนี้

1) ต้องเชื่อความสามารถและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงานร่วมกัน สมาชิกต้องมีความไว้วางใจ เชื่อถือกันและให้เกียรติกันเชื่อว่าสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถในการทำงานของตนเองได้ด้วยตนเอง โดยไม่ก้าวก่ายสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น ถ้าสมาชิกแต่ละคนไม่ต้องการความช่วยเหลือ

2) สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่เกี่ยงงาน และมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน

3) มีการติดต่อสื่อสารที่ดี การรวมกลุ่มผู้นำและสมาชิกพยายามทุกวิถีทางที่ทำให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในปัญหาและงานของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารควรเป็นไปในลักษณะสองทางหรือหลายทางสมาชิกควรรู้จักการพูดในทางสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย

4) รู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ ความสัมพันธ์ในกลุ่มเกิดขึ้น ถ้าการทำงานเป็นไปอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบที่คล่องตัว หัวหน้ากลุ่มและผู้นับถือปฏิบัติงานในกลุ่มรู้จักวิธีการทำงานของตน

5) รู้จักกระบวนการกลุ่มในการทำงาน การรวมกลุ่มจะต้องให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการจัดกระบวนการในการทำงานกลุ่มซึ่งทำให้งานคล่องไปอย่างรวดเร็ว

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) กล่าวถึง การพัฒนาของกลุ่มแบ่งได้เป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เตรียมกลุ่ม ระยะที่ 2 ก่อตั้ง/ก่อเกิดกลุ่ม ระยะที่ 3 การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือปรับตัวดำรงอยู่

และระยะที่ 4 กลุ่มเข้มแข็ง มีการขยายตัวของกลุ่มส่วนการบริหารงานกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตรมีกิจกรรมหลักที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ การจัดองค์การหรือโครงสร้างกลุ่ม การวางแผนการนำกลุ่ม การจัดคนทำงานในกลุ่ม การประสานงาน การบริหารการเงิน การติดตามและประเมินผล และการขยายเครือข่าย ในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถปรับเปลี่ยนลดหรือเพิ่มกิจกรรมนอกเหนือจากกิจกรรมหลักเหล่านี้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ด้านต่างๆ ของกลุ่มและปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น

## 2.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของกลุ่ม

พิมาน วงศ์อภัย (2533) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง: ศึกษากรณีศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนพึ่งตนเองได้ ประกอบด้วย

1) ผู้นำหรือกรรมการ ในด้านลักษณะของผู้นำของฝ่ายบริหาร เช่น ความตั้งใจจริง ความซื่อสัตย์ และการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิก บทบาทการทำงาน เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นที่ปรึกษาแก่สมาชิก ตลอดจนความสามารถในการชักนำผู้อื่น และในการทำงานต้องเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

2) การบริหารศูนย์ ในการจัดโครงสร้างการทำงาน การสร้างเครือข่าย ระบบการสรรหากรรมการ การวางข้อกำหนดระเบียบต่างๆ เกิดจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกอย่างซ้ำๆ ต่อเนื่อง องค์กรแต่ละส่วนล้วนช่วยส่งเสริมระบบการบริหาร จึงทำให้แบบแผนต่างๆ ค่อนข้างรัดกุมและมีประสิทธิภาพ

3) สมาชิกศูนย์ ส่วนใหญ่มีทัศนคติและเข้าวัดอุทิศพระสงฆ์ของศูนย์ดี อาจมีปัญหาบ้างในพื้นที่ห่างไกลซึ่งได้รับรู้ข่าวสารน้อย และสมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วมคิดค้นปัญหา วางแผนและดำเนินงานสม่ำเสมอ

4) กระบวนการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มเพราะต้องการทำงานกลุ่มมากกว่าจะหวังรับผลประโยชน์ การสรุปบทเรียนของกลุ่มที่ผ่านมาในอดีตนั้น กรรมการกลุ่มต่างๆ มีการปฏิบัติทั้งระดับ ศูนย์บริการนิคมฯ และหมู่บ้านสาขาอย่างสม่ำเสมอ

5) สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในชุมชนพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างภูเขา การกระจายของฝนไม่ดี ผลผลิตทางเกษตรบางปีตกต่ำ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สภาพดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันและกัน ส่วนสภาพการเมืองในชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในหมู่บ้านส่วนมากมีจิตสำนึกที่ดีในงานพัฒนา ประกอบกับความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะเป็นเครือญาติ มีส่วนทำให้งานกลุ่มมีความเป็นไปได้สูง

6) นักพัฒนาแนวคิดและความจริงใจในการทำงานพัฒนาของเจ้าหน้าที่ประกอบกับวิธีทำงานที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านและการถ่ายทอดจากหน่วยงานที่สังกัด

7) องค์กรที่สนับสนุนมีความยืดหยุ่นในด้านเวลางบประมาณสูงและให้อิสระแก่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนามอย่างเต็มที่ในการดูความพร้อมของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเมื่อได้รับการส่งเสริมหรือจัดตั้งแล้ว การที่ทำให้กลุ่มดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เพื่อทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ และสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งนั้น ได้มีการศึกษากันมาก สมพันธ์์ เตชะธธิก (2540) กล่าวว่า การที่ให้องค์กรชาวบ้านมีความเข้มแข็งต้องมีการพัฒนาแนวคิดและกิจกรรมในด้านต่างๆ ได้แก่

1) ด้านการเมือง กลุ่ม/องค์กรชุมชนต้องสามารถสร้างอำนาจการต่อรองในการแสวงหาทรัพยากรจากภาครัฐและภายนอกกลุ่ม เช่น การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร วิชาการ ข้อมูล และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

2) ด้านเศรษฐกิจ ต้องเสริมสร้างกิจกรรมที่ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

3) ด้านสังคมวัฒนธรรม ต้องสามารถนำเอาวัฒนธรรม ประเพณี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันรวมตัวให้เหนียวแน่นขึ้น เช่น ประเพณีลงแขกทำนารวม เป็นต้น

4) ด้านการบริหารจัดการ ต้องมีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่ดี เช่น การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดการองค์การมีการแบ่งบทบาทหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน มีระบบบันทึกการประชุมและระบบบัญชีที่ดีสามารถตรวจสอบได้

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกล่าวถึงสมาชิกและกลุ่มว่า

- สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม โดยพยายามปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคนจนสุดความสามารถ เพื่อให้กลุ่มปฏิบัติหน้าที่จนบรรลุอุดมการณ์ที่กำหนดไว้ โดยที่แต่ละคนมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกทุกคนมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่าเทียมกัน

- สมาชิกมีความภักดีต่อกลุ่ม ซึ่งแสดงออกโดยสมาชิกมีความซื่อตรงต่อกัน

- สมาชิกช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคน

- สมาชิกมีความไว้วางใจกัน

- สมาชิกมีความสามารถที่ทำงานเป็นกลุ่ม โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะมียบทบาทเป็นผู้นำหรือสมาชิกในกลุ่มก็ตาม

- สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิกว่าสามารถทำสิ่งที่เป็นไปได้ให้สำเร็จได้ สิ่งนี้เป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกพัฒนาตนเอง

- สมาชิกพร้อมช่วยเหลือกันเสมอเมื่อถึงคราวจำเป็น สมาชิกพยายามช่วยเหลือเพื่อนจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

- สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง

- กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้ความสนับสนุนสมาชิก โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกยอมรับข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ข้อมูล และการติชมซึ่งกันและกัน แล้วร่วมพิจารณาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ของกลุ่ม

- กลุ่มพยายามช่วยให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาตนเอง เช่น ให้สมาชิกมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

จากการศึกษาของ ฐากร หอมกลิ่น (2557) กล่าวว่า ในแต่ละชุมชนต่างมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติภายในท้องถิ่น รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินงานของชุมชนที่สำคัญ มีดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) การรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน โดยจะรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนร่วมกัน (2) การรวมกลุ่มอาชีพ โดยคนในชุมชนต้องการมีรายได้ให้เพียงพอต่อการครองชีพ และต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพนี้มักเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการรวมกลุ่ม (3) การรวมกลุ่มเพื่อส่วนรวม พบว่า ในภาคเหนือมุ่งเน้นการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธารและป่าไม้ ภาคกลางอนุรักษ์แหล่งน้ำและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

2) การบริหารจัดการ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยการคัดเลือกคนในชุมชนเข้ามาบริหารจัดการ การกำหนดกฎระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงาน และผลตอบแทนของ สมาชิก รวมทั้งทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการประสานขอความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือองค์กรนอกชุมชน

3) การระดมทุนหมุนเวียน โดยมาจากเงินทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชนในลักษณะการซื้อหุ้น เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเงินทุนจากภาคนอกชุมชน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืมในช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่ม

4) การตลาด การจัดการด้านการตลาดของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของสินค้านั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่แหล่งผลิตโดยตรง คนในชุมชนเป็นตัวกลางในการจำหน่าย และมีการจำหน่ายตามร้านค้าทั่วไป ศูนย์สาธิตการตลาด งานประเพณีหรืองานประจำจังหวัดต่างๆ

### 3. การประมงชายฝั่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

#### 3.1 สถานการณ์การผลิตสัตว์น้ำ

ข้อมูลเบื้องต้นจาก กรมประมง (2560) รายงานว่า ผลผลิตสัตว์น้ำในปี พ.ศ. 2559 ปริมาณผลผลิตรวม 2.65 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี พ.ศ. 2558 คิดเป็นร้อยละ 2.20 โดยเป็นผลผลิตที่ได้จากการทำประมงทะเล คิดเป็นร้อยละ 58.18 รองลงมาคือ จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง คิดเป็นร้อยละ 19.58 และการเพาะเลี้ยงน้ำจืด คิดเป็นร้อยละ 14.73 (ดังภาพที่ 2.1)

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงอย่างต่อเนื่องเพื่อทดแทนสัตว์น้ำทะเลที่ได้จากการจับซึ่งมีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงมีความต้องการสูง ชนิดสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ กุ้งทะเล (โดยเฉพาะกุ้งขาวแวนนาไม) ปลาน้ำกร่อย และหอยทะเล สำหรับปี พ.ศ. 2560 คาดว่าผลผลิตสัตว์น้ำจากการเพาะเลี้ยงจะมีแนวโน้มดีขึ้น ทั้งจากผลผลิตกุ้งทะเล และปลาน้ำกร่อย โดยกุ้งทะเล มีการเข้าไปส่งเสริมของภาครัฐในลักษณะของแปลงใหญ่ และเกษตรกรมีการปรับวิธีการเลี้ยงให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งบริหารจัดการฟาร์มอย่างเป็นระบบมากขึ้น ส่วนปลาน้ำกร่อยได้มีการเพาะลูกพันธุ์เพื่อทดแทนลูกพันธุ์จากธรรมชาติได้มากขึ้น



ภาพที่ 2.1 มูลค่าสัตว์น้ำ จำแนกตามวิธีการทำประมง ปี พ.ศ. 2549-2560

ที่มา: กรมประมง (2560)

### 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการทำประมงชายฝั่ง

สำหรับคำจำกัดความของประมงชายฝั่ง หรือคำที่คนไทยใช้เรียกชาวประมงพื้นบ้าน ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายรายด้วยกันดังนี้

อดุลย์ หวังบิลหมัด (2545) ได้ให้ความหมายของประมงพื้นบ้าน หมายถึง การประมงแบบดั้งเดิมที่มีได้พัฒนาปัจจัยต่างๆ มากนัก ทั้งทางด้านปัจจัยการผลิต การขนส่ง การเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ และการตลาด

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2547) ได้ให้ความหมายของประมงพื้นบ้าน หมายถึง การประมงเพื่อยังชีพ หรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีการนำเครื่องยนต์ติดเข้าไปด้วย เครื่องมือจับปลาที่ใช้แห หรือเบ็ดแบบง่ายๆ ชาวประมงพื้นบ้านเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของการประมง เป็นการประมงเพื่อยังชีพหาอาหารเสริมรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น

กรมประมง (2561) ได้ให้ความหมายของประมงพื้นบ้าน หมายถึง การทำการประมงในเขตทะเลชายฝั่งไม่ว่าจะใช้เรือประมง หรือใช้เครื่องมือโดยไม่ใช้เรือประมง ทั้งนี้ที่ใช้เป็นประมงพาณิชย์

สรุป ความหมายของประมงพื้นบ้าน หมายถึง ประมงที่ทำมาหากินแถบชายฝั่งเป็นการทำประมงแบบวันเดียว และต้องทำมาหากินตามฤดูกาล โดยผสมผสานภูมิปัญญาที่สั่งสมและตกทอดจากบรรพบุรุษ ใช้เครื่องมือประมงที่ง่ายๆ ไม่ทำลายล้าง ไม่ทำลายระบบนิเวศจากการทำมาหากินบริเวณชายฝั่ง

### 3.3 การเปลี่ยนแปลงการทำประมงชายฝั่ง

การประมงในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 เป็นการประมงทะเลแบบพื้นบ้านทั้งสิ้น ยกเว้นในบางหมู่บ้านในจังหวัดชายทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย และบริเวณหลังสวนและชุมพร ซึ่งมีการทำการประมงด้วยเครื่องมือโป๊ะอยู่บ้าง ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 จึงเริ่มมีการใช้เครื่องยนต์สำหรับทำการประมงเพิ่มขึ้น (เมธี จันทโรปกรณ์, 2541) จากการรายงานผลสถิติเรือประมงไทยในปี พ.ศ. 2560 ของ กรมประมง (2561) พบว่า จำนวนเรือประมง ณ วันที่ 1 เมษายน 2560 มีจำนวน 39,179 ลำ เป็นเรือประมงพื้นบ้าน (น้อยกว่า 10 ตันกรอส) จำนวน 27,482 ลำ เป็นเรือประมงพาณิชย์ (ตั้งแต่ 10 ตันกรอสขึ้นไป) จำนวน 11,697 ลำ เมื่อเทียบกับ 30 ปีที่แล้ว ปี พ.ศ. 2528 เรือส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาจากเรือใบและเรือแจวมาเป็นเรือที่ใช้เครื่องยนต์ แต่เรือที่ใช้เครื่องยนต์ในการประมงทะเลพื้นบ้านบางส่วนก็ยังคงใช้เครื่องยนต์เก่าๆ มาดัดแปลงเป็นเครื่องยนต์สำหรับเรือที่ใช้ทำประมง



การเปลี่ยนแปลงการทำประมงชายฝั่งในด้านทางเทคโนโลยีด้านการจับสัตว์น้ำของชาวประมงชายฝั่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาประมงพาณิชย์เจริญอย่างรวดเร็วถึงขีดสุด ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำของชาวประมงชายฝั่งจึงต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านการจับสัตว์น้ำ ทั้งนี้ยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อการประมงชายฝั่งในหลายส่วน (กรมประมง, 2549) ได้แก่

1) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูง เนื่องจากระบบการเลี้ยงผูกขาดอยู่กับอาหารสำเร็จรูปซึ่งมีราคาแพงและค่าแรงงานสูง ในบางครั้งเกษตรกรยังขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการขยายกิจการและดำเนินธุรกิจ ปัญหาเรื่องโรคระบาดก็ทำให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางชนิดยังไม่ประสบความสำเร็จ สำหรับพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแต่ละชนิดก็มีอยู่จำกัด โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงตามชายฝั่งยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังมีปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งเพาะเลี้ยงโดยเฉพาะเรื่องน้ำเสีย โดยแหล่งกำเนิดมลพิษอาจมาจากโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียง หรือจากการปล่อยน้ำทิ้งของเรือประมง ชุมชน ทำให้มีการปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช/สารพิษ เช่น โลหะหนักที่มากับน้ำ การเพาะเลี้ยงเกินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งน้ำ นอกจากนี้ในบางพื้นที่ยังประสบปัญหาปริมาณน้ำในการเพาะเลี้ยงไม่สม่ำเสมอ ในเขตพื้นที่น้ำเค็มก็ประสบปัญหาเรื่องความเค็มที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเนื่องจากน้ำจืดลงมามากเกินไป อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่ทำให้พื้นที่เพาะเลี้ยงและผลิตสัตว์น้ำเสียหาย

2) ปัญหาด้านการตลาด เช่น การไม่สามารถรวบรวมผลผลิตได้เนื่องจากเกษตรกรแยกกันขาย ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อการแปรรูปเพื่อการส่งออก นอกจากนี้มาตรฐานสินค้าจากประเทศผู้นำเข้ามีมากขึ้น ประเทศผู้ซื้อที่มีการตรวจสอบที่เข้มงวดมากขึ้นในเรื่องของคุณภาพสินค้า ทำให้สินค้าสัตว์น้ำที่จะส่งออกต้องมีใบรับรองปลอดโรค ในขณะที่ราคาสัตว์น้ำมีความผันผวนราคาสัตว์น้ำไม่พอใจผู้ผลิต เกษตรกรผู้ผลิตยังขาดอำนาจต่อรองทางการตลาด พ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาและไม่มีกำกับการประกันราคา นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลเศรษฐกิจและการตลาดที่ทันสมัยรวดเร็ว รวมถึงไม่มีองค์กรที่รวบรวมและสร้างระบบเพื่ออำนวยความสะดวกต่อรองราคา และควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานของตลาด ขาดตัวกลางเชื่อมโยงข้อมูล

3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น การขาดความรู้ทางวิชาการที่จะใช้ในการบริหารจัดการฟาร์มเพาะเลี้ยง ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนไม่ค้ำชองเนื่องเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงขาดความรู้ในการจัดการระบบแบบครบวงจร ขาดความยั่งยืนของอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ดังนั้นจึงต้องมีนโยบายในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาคุณภาพ

และเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในระดับพื้นบ้านให้เป็นที่ไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการวิจัยด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำเศรษฐกิจและเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงให้เหมาะสมต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพสัตว์น้ำ พัฒนาพันธุ์ปลาและพันธุ์ไม้น้ำ เพื่อการส่งออกพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางตลาดของภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การจัดการและแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นหน้าที่ของกรมประมงในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการประมงทั้งหมดของประเทศจึงควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

### 3.4 การจัดการประมงชายฝั่งโดยชุมชน

แนวคิดที่สำคัญของการจัดการประมงชายฝั่งโดยชุมชน คือ การแลกเปลี่ยนแนวคิดวิธีการและตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมร่วมกันในการวางนโยบายและมาตรการในการจัดการที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ทรัพยากรประมงชายฝั่งนั้น ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ก่อให้เกิดลักษณะของรูปแบบที่แตกต่างกันไปในการเข้าร่วมกันจัดการทรัพยากรประมง

มะลิ บุญยรัตผลิน (2545) กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของการจัดการประมงโดยชุมชน มีประเด็นสำคัญดังนี้

1) ความมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการของชุมชน หรือองค์กรท้องถิ่น ควรมีความสามารถในการร่วมกับองค์กรของรัฐในการปฏิบัติการควบคุมการใช้ทรัพยากรอย่างถูกวิธี ซึ่งทำให้มีหลักประกันความมั่นคงทางอาหาร มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความสำเร็จของการเข้ามามีส่วนร่วมสามารถสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจในแง่ทางกฎหมายในการจัดการทรัพยากรและการประมง รวมถึงความสามารถของชุมชนในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) ความเสมอภาค เชื่อมโยงกับหลักการของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนา การป้องกัน การรักษาและการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

3) การรักษาสภาพแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องคำนึงถึงการสนับสนุนเทคโนโลยีและการปฏิบัติการอย่างบูรณาการร่วมกับสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางด้านอื่นๆ ซึ่งส่งผลดีต่อประชากรผู้อาศัยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

4) การให้ความสำคัญต่อสินค้าพื้นเมืองและภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าประมงพื้นเมือง การให้ความรู้ การเข้าอบรม เป็นการขยายความรู้โดยทั่วกันภายในโครงการหรือระหว่างโครงการอื่นๆ

5) ความเท่าเทียมกันทางเพศ การจัดการประมงโดยชุมชนต้องคำนึงถึงบทบาทในท้องถิ่น ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและหญิง การสนับสนุนให้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในการจัดประมงและอื่นๆ

โครงการจัดการประมงตามหลักธรรมาภิบาล (2548) กล่าวถึง หลักปฏิบัติทั่วไปที่ยอมรับในการดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการประมง ดังนี้

1) การให้อำนาจ โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการควบคุมมาตรการจัดการทรัพยากรและความรู้ต่างๆ ด้วยตัวเองชุมชนเอง เพื่อที่จะพัฒนาความเป็นอยู่และเพิ่มความมั่นใจในการที่มีทรัพยากรประมงใช้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพโดยที่ทางฝ่ายรัฐจะเป็นผู้ค้ำยันต่างๆ โดยอาจจะเข้าไปให้ข้อเสนอแนะในบางกรณี

2) ความเท่าเทียมกัน โดยการที่ประชาชนทุกคนในทุกระดับของชุมชนมีโอกาสที่จะเข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงเท่าๆ กัน และมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่จะเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการทรัพยากร

3) แนวคิดเชิงนิเวศและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการดำเนินการจัดการประมงโดยชุมชน คือ ต้องพยายามสนับสนุนให้มีการนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์มาใช้ที่เหมาะสมกับสภาพของระบบนิเวศในพื้นที่และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน

4) การเคารพในภูมิปัญญาท้องถิ่น เปรียบได้เหมือนกับสารานุกรมข้อมูลขนาดใหญ่ในชุมชนนั้นๆ ควรมีการนำเอาองค์ความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรประมงในพื้นที่

5) ความเท่าเทียมกันทางเพศ ต้องให้โอกาสและความเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิงในบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

วันทนา คชานุภาพ (2558) กล่าวถึง ขั้นตอนในการพัฒนาระบบการจัดการประมงที่ทำโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนมีดังนี้

1) การแจ้งข่าวสาร ขั้นตอนแรกสุดของการพัฒนาก็คือ รัฐต้องทำการเผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการจัดการประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับรู้อย่างทั่วถึง รวมทั้งต้องอธิบายให้ชาวประมงได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในระบบ การจัดการประมงโดยชุมชน ในขณะที่รัฐต้องดำเนินการเช่นเดียวกันนี้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการประมงโดยชุมชน ในขั้นตอนนี้รัฐต้องมีความมั่นใจว่าชาวประมง และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนที่เหมือนกัน ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันแล้ว การดำเนินการขั้นต่อไปเป็นอย่างไรมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญ

เป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาดั้มเหลวหรือสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนของทุกคนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐหรือฝ่ายชาวประมง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้วย

2) การปรึกษาหารือ เมื่อรัฐได้ทำการชี้แจงให้ชาวประมงได้เข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนแล้ว รัฐและชาวประมงทำการปรึกษาหารือกัน เพื่อหาข้อสรุปว่าชาวประมงมีความสนใจและต้องการให้มีการจัดการระบบนี้เกิดขึ้นหรือไม่ การปรึกษาหารือต้องทำกับชาวประมงอย่างทั่วถึง เพื่อรัฐจะรู้ว่าชุมชนประมงใดพร้อมที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการประมง และรัฐเองได้รับความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบนี้จากชาวประมงการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดและจริงใจ

3) การสร้างความร่วมมือ หลังจากการปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชน ระหว่างชาวประมงด้วยกัน และระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ความร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่สำคัญทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ อย่างใกล้ชิด สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

4) การติดต่อสื่อสาร รัฐต้องสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-ways communication) ให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจนำไปสู่การล้มเหลวของโครงการได้ ก

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในการจัดการประมงไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดข้อมูลที่ต้องการและทันสมัยเป็นสิ่งที่จะต้อง คั้งนั้น รัฐและชุมชนประมงจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแผนการดำเนินการและงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับโครงการนี้ นอกจากนั้นข้อมูลทางวิชาการด้านต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่รัฐต้องให้กับชุมชนประมง เพื่อที่ชุมชนประมงจะได้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการประมง ในส่วนของข้อมูลที่ชุมชนจะต้องจัดหาให้กับภาครัฐ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการจับสัตว์น้ำ จำนวนชาวประมง เรือประมง และเครื่องมือที่ทำการประมงประเภทต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้สำหรับการประเมินขนาดของสต็อกของสัตว์น้ำและการกำหนดปริมาณการลงแรงทำการประมงที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการประมงของชุมชนต่อไป

6) การให้คำปรึกษาหารือ บทบาทที่สำคัญของรัฐในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น คือ เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความพร้อมที่ให้คำปรึกษาแก่ชุมชน โดยเฉพาะในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชนชุมชนประมงมีความต้องการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ชุมชน

ประมงก็สามารถให้คำปรึกษาแก่รัฐด้านต่างๆ ได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมของชุมชน

7) การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมงจะต้องจับมือร่วมกัน ในการปฏิบัติตามภารกิจต่างๆ ที่มีอยู่ การปฏิบัติงานร่วมกันช่วยให้งานสำเร็จได้โดยง่ายเพราะ ทั้งสองฝ่ายจะมีความรู้ความชำนาญซึ่งที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเอาศักยภาพของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกันจะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การพัฒนาอุตสาหกรรมไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การปฏิบัติงานร่วมกันสร้างความสนิทสนมให้เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวประมง ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งอะไรขึ้น ทั้งสองฝ่ายสามารถทำความเข้าใจกันได้อย่างง่ายดาย ในส่วนของชาวประมงการปฏิบัติงานร่วมกันจะต้องเกิดขึ้นในกลุ่มของชาวประมงด้วยเช่นกันในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชุมชน ร่วมกันปกป้องทรัพยากรประมงของชุมชน

8) การสร้างระบบหุ้นส่วน ภายใต้ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น ชุมชนประมงเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ชาวประมงทุกคนจึงมีหุ้นส่วนอยู่ในทรัพยากรประมง ดังนั้น ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในตัวชาวประมงทุกคน ชาวประมงต้องรู้ว่าตนเองมีหุ้นส่วนอยู่ในความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการประมงโดยชุมชน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการระบบนี้จะได้รับการจัดสรรให้กับหุ้นส่วนทุกคนอย่างยุติธรรม

9) การควบคุมโดยชุมชน เมื่อชุมชนได้พัฒนาถึงจุดๆ หนึ่งแล้ว รัฐจะปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดระเบียบและข้อบังคับขึ้นมาใช้กับการทำการประมงของชุมชนเอง คณะกรรมการจัดการประมงของชุมชนทำหน้าที่พิจารณาออกระเบียบข้อบังคับ เพื่อใช้สำหรับการจัดการประมงโดยยึดหลักประชาธิปไตยในการตัดสินใจว่าจะออกระเบียบข้อบังคับอะไรบ้าง ซึ่งระเบียบข้อบังคับที่ออกมาต้องได้รับการปฏิบัติตามจากชาวประมงทุกคนอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การควบคุมการทำการประมงจึงทำโดยชุมชนอย่างสมบูรณ์ ผู้ที่ละเมิดจะถูกชุมชนลงโทษ ตั้งแต่การว่ากล่าวตักเตือนเปรียบเทียบปรับ ห้ามทำการประมงชั่วคราว และการขับออกจากการเป็นสมาชิก ซึ่งทำให้หมดสิทธิการทำการประมงโดยสิ้นเชิง

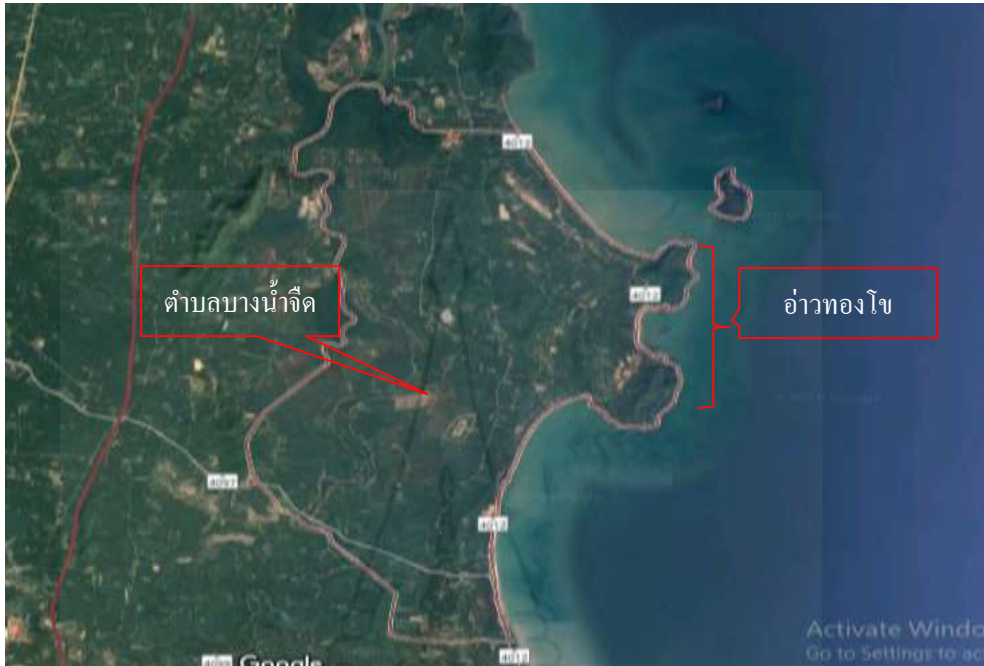
10) การประสานงานระหว่างชุมชน เมื่อทุกชุมชนได้มีการจัดการประมงโดยชุมชนแล้ว แต่ละชุมชนจะมีเขตทำการประมงที่แน่ชัดและมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น เพื่อให้การจัดการประมงโดยชุมชนในภาพรวมทั้งหมดมีประสิทธิภาพทุกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน ต้องมีการประสานงานระหว่างกัน โดยอาจมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรระดับ ภูมิภาคหรือจังหวัด ขึ้นมา ในการตรวจตราดูแลทรัพยากรประมงร่วมกัน รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานร่วมกัน

### 3.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรมประมง (2560) มีพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการบริหารจัดการด้านการประมง โดยให้กรมประมง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำ และกำหนดในมาตรา 25 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำภายในที่จับสัตว์น้ำในเขตประมงน้ำจืดหรือเขตประมงทะเลชายฝั่งให้กรมประมงดำเนินการให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดทำนโยบายการพัฒนาการประมงในน่านน้ำไทยให้สอดคล้องกับปริมาณของทรัพยากรสัตว์น้ำและขีดความสามารถในการทำการประมงตามมาตรา 19 (1) 2) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มและจัดให้มีการขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น 3) ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ รวมทั้งช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรมของชุมชนในเรื่องดังกล่าว และ 4) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2558) มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 หมวด 2 ชุมชนชายฝั่ง มาตรา 16 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้ 1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ และจังหวัด 2) ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการ หรือกิจกรรมของชุมชนในเรื่องดังกล่าว 3) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 4) เรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

#### 4. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร



ภาพที่ 2.2 สภาพพื้นที่ของอ่าวทองโโข ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

##### 4.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลบางน้ำจืด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอหลังสวน โดยมีระยะทางห่างจากอำเภอหลังสวน ประมาณ 14 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด, 2561)

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลตะโก ตำบลปากตะโก อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ทะเลอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลปากน้ำ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน และตำบลตะโก อำเภอทุ่งตะโก

ตำบลบางน้ำจืดมีพื้นที่ทั้งหมด 52.36 ตารางกิโลเมตร (27,840 ไร่) สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบสูงชายฝั่งทะเลสลับกับที่ราบลุ่ม บางพื้นที่มีเนินเขาหรือเนินดินสลับ ด้านทิศตะวันออก มีลักษณะเป็นภูเขาสลับที่ราบสูง พื้นที่เป็นอ่าวยาวขนานชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ยาวประมาณ 12 กิโลเมตร

##### 4.2 สภาพภูมิอากาศ

ตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านประจำปี มี 2 ฤดู ประกอบด้วย ฤดูร้อน ซึ่งมีระยะเวลาค่อนข้างยาว คือ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมิถุนายน และ ฤดูฝน มีปริมาณฝนค่อนข้างมาก คือ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงเดือนธันวาคมของทุกปี

#### 4.3 การปกครอง

ตำบลบางน้ำจืดแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน จำนวน 14 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านบางน้ำจืด หมู่ที่ 2 บ้านบางน้ำจืด หมู่ที่ 3 บ้านแหลมหญ้า หมู่ที่ 4 บ้านบางหยี หมู่ที่ 5 บ้านคลองวงค์ หมู่ที่ 6 บ้านบางมุด หมู่ที่ 7 บ้านทับนายสังข์ หมู่ที่ 8 บ้านหนองไถ่ปิ้ง หมู่ที่ 9 บ้านหนองพ้อ หมู่ที่ 10 บ้านชายเขา หมู่ที่ 11 บ้านบางน้ำจืด หมู่ที่ 12 บ้านน้ำลอด หมู่ที่ 13 บ้านท้องครก และหมู่ที่ 14 บ้านเกาะพิทักษ์

#### 4.4 สภาพพื้นที่อ่าวทองโข

เป็นที่ราบสูงชายฝั่งทะเล สลับกับที่ราบลุ่ม บางพื้นที่มีเนินเขาหรือเนินดินสลับ ด้านทิศตะวันออก มีลักษณะเป็นภูเขาสลับที่ราบสูง พื้นที่เป็นอ่าวยาวขนานชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นชุมชนชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยมาแต่ดั้งเดิม มีวิถีการดำรงชีพที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรประมงชายฝั่งทะเลเพื่อการยังชีพเป็นหลัก โดยใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านดั้งเดิมในการทำการประมง ซึ่งออกทำการประมงตลอดทั้งปี เว้นช่วงลมมรสุมและช่วงประกาศใช้มาตรการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ในฤดูปลาที่มีการวางไข่ สำหรับเครื่องมืออวนติดตาปลาต้องมีช่องตาอวนตั้งแต่สองนิ้วขึ้นไป และผู้ที่ทำการประมงโดยใช้อวนปู ต้องห้ามจับปูที่มีไข่นอกกระดองในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคมของทุกปี

4.5 ประชากร หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด มีประชากรทั้งหมด 260 ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น 783 คน แยกเป็น เพศชาย 388 คน เพศหญิง 395 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม 205 ครัวเรือน ประมง 55 ครัวเรือน

#### 4.6 ทะเล และทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล

อ่าวทองโข ตั้งอยู่ที่หมู่ 13 เป็นตำบลที่มีพื้นที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย โดยมีพื้นที่ที่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยทอดยาวตามแนวเหนือ-ใต้ มีระยะทางของชายฝั่งประมาณ 2,600 เมตร ลักษณะของชายหาดบ้านทองโขจะเป็นหาดทรายสลับกับหาดหิน และมีโขดหินเป็นบางช่วง มีอ่าวลึกเข้ามาสำหรับเป็นที่หลบมรสุมของสัตว์น้ำ บริเวณที่เป็นหาดหิน ด้านหลังของหาดเป็นภูเขา มีเพิงถ้ำบริเวณหน้าผาเป็นที่อยู่อาศัยของพันธุ์ไม้ที่หายาก เช่น ต้นจันทน์ และ สัตว์ป่าบางชนิด เช่น ลิงแสม ลิงลม และนกบางชนิด เป็นต้น



## 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภัทรารวรรณ สนั่นไทย (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านบริเวณปากแม่น้ำบางปะกงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ อายุ ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง สถานภาพทางสังคม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เพศ และรายได้ ในด้านปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างจริงจัง รวมทั้งชาวประมงพื้นบ้านมีการะเหินสินที่ควรรับผิดชอบ จึงมีเวลาและโอกาสน้อยที่จะออกมาร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆ ได้

นฤดม ทิมประเสริฐ (2554) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิชุมชนในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยรัฐในปัจจุบันมีลักษณะความทับซ้อนเชิงสถาบันเป็นปัญหาสำคัญ ในขณะที่ชาวประมงพื้นบ้านอำเภอท่าศาลาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการในการจัดการทรัพยากร โดยการกำหนดกฎหรือกติการ่วมกันผ่านระบบสิทธิ โดยแบ่งเป็น 1) สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร 2) สิทธิการใช้ประโยชน์แบบชั่วคราวและแบบถาวร 3) สิทธิของผู้มาก่อน 4) สิทธิในการใช้เครื่องมือประมงที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ 5) สิทธิในการนำทรัพยากรขึ้นมาใช้ และ 6) สิทธิที่จะใช้ทรัพยากรโดยไม่สร้างความเดือดร้อน หรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ในส่วนของการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเล พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดทำข้อบัญญัตินี้คือ 1) ดำเนินการถูกต้องตามหลักการ การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น 2) ภาครัฐมีกฎหมายและนโยบายสนับสนุนในเรื่องสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วม 3) จิตสำนึกและประโยชน์ร่วมกัน 4) หน่วยงานต่างๆ สนับสนุน 5) ผู้นำที่เข้มแข็ง 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 7) สื่อมวลชน และ 8) องค์กรพัฒนาเอกชน

ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ และคณะ (2557) ศึกษาชุมชนคลองแดนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาประมง พบว่า ภูมิปัญญาด้านการประมงในชุมชนคลองแดนเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์จากการทำประมงด้วยวิถีชีวิตที่อยู่กับสายน้ำลำคลอง และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ประเด็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาประมง พบว่า ควรมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอนุรักษ์ประมงพื้นบ้านขึ้นในพื้นที่ เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านนี้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังที่

สนใจ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากชุมชนเพื่อให้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กรุ่นใหม่ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้แก่คนรุ่นใหม่ได้เห็นคุณค่าภูมิปัญญาประมงแบบดั้งเดิม

กฤษฎา พรหมณ์ชูอม, ดำรง โลหะถักยณาเดช, และวัฒนา วัฒนกุล (2557) ศึกษา ยุทธศาสตร์การจัดการ ทรัพยากรประมงแบบมีส่วนร่วมที่หาดสำราญ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง พบว่า อาชีพหลักคือ ทำการประมงร้อยละ 63.46 ทิศนคติของกลุ่มเป้าหมายในการจัดการทรัพยากร ประมงที่ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร้อยละ 35.00 การจัดการทรัพยากรประมงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 48.3 การทำการประมงประเภทจับร้อยละ 96.97 ทรัพยากรประมงที่มีปริมาณลดลง เนื่องจาก การจับสัตว์น้ำมากเกินไป ใช้เวลานานดต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด ข้อเสนอในการจัดการทรัพยากร ประมงควรมีการสร้างปะการังเทียม การฟื้นฟูทรัพยากรประมงโดยไม่จับปลา ในฤดูวางไข่ การกำหนด ยุทธศาสตร์มี 2 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ฟื้นฟูระบบนิเวศและแก้ไขปัญหาแหล่งการ ประมงทะเล รวมทั้งยุทธศาสตร์เพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำและทุกแหล่งทรัพยากร

วันทนา กษานุภาพ (2558) ศึกษาเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมือง ชลบุรี พบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายคือขอความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม และหา แนวทางในการแก้ไขปัญหา ในทำประมงชายฝั่ง และการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การรวมกลุ่มเกิดจากการที่ประสบปัญหาใน การประกอบอาชีพเหมือนกัน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเอง โดยธรรมชาติ รูปแบบความสัมพันธ์ของ เครือข่ายมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแบบแนวดิ่งและแนวนอน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง และชาวประมงกับชาวประมงเอง ปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วย ปัจจัยภายในเครือข่าย ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และความร่วมมือ ปัญหาอุปสรรคภายในเครือข่าย ประกอบด้วย ด้านบุคลากรและด้านการบริหารจัดการในเครือข่าย ปัจจัยภายนอกเครือข่าย ได้แก่ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคภายนอกเครือข่าย ประกอบด้วย ขาดการติดตามและการบูรณาการ การสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐขาดการสื่อสารระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง

วิสุทธิ์ ทองย้อย (2558) ศึกษาการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมโดยมี ศูนย์กลางที่ชุมชนกรณีศึกษา บ้านน้ำราบ จังหวัดตรัง พบว่า 1) การพัฒนาจนนำมาสู่รูปแบบ การจัดการทรัพยากรของชุมชนในปัจจุบัน มีแรงผลักดันจากการที่ต้องเผชิญกับปัญหาความ เสื่อมโทรมของทรัพยากรอย่างหนัก จนนำมาสู่การจัดการทรัพยากรโดยชุมชน และการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องของชุมชนผลักดันให้มีการยกระดับการจัดการที่เชื่อมร้อยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามา

ทำงานร่วมกันได้ โดยที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การทำงานที่ชุมชนเป็นแกนหลักในการทำงานได้

2) มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากมายที่เข้ามาทำงานร่วมกันในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยหน่วยงานเหล่านี้มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางวิชาการ และหน่วยงานภาคเอกชน โดยได้รับการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชน อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการจัดการร่วมในครั้งนี้ยังคงมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย แต่มีปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ การมีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งที่พร้อมจะยืนหยัดในแนวทางที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากรของชุมชนและวิถีการดำรงชีวิตของชาวประมงแบบพื้นบ้านและพร้อมที่จะเปิดรับความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

กมลชนก บัวบาน, ภมรรัตน์ สุธรรม, และจตุพล ชูจันทร์ (2559) ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมมาก คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่องลงมา การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผล ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน พบว่า ได้ยุทธศาสตร์การฝึกอบรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรักป่าชายเลน โครงการให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนแก่เยาวชนและสร้างเยาวชนในพื้นที่ให้เป็นนักอนุรักษ์ในอนาคต และโครงการทำสื่อในการประชาสัมพันธ์แนวทางในการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชนได้รับความรู้ความสนใจเกี่ยวกับป่าชายเลน

ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง โดยศึกษากระบวนการและรูปแบบที่เหมาะสมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชน พบว่า อุปสรรคของการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมงเนื่องจากชุมชนบ่อบาปและชุมชนท่าเสาทั้งสองชุมชนมีข้อตกลง หรือกติกาของชุมชนในการจัดการประมงชายฝั่งของชุมชน ซึ่งเป็นที่รับรู้ในชุมชน แต่ข้อตกลงหรือกติกาของชุมชนเหล่านี้ยังไม่กฎหมายจึงไม่มีสถานะสามารถใช้บังคับได้ จึงควรปรับปรุงกฎหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเป็นข้อบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับในแบบการส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรประมงให้ชัดเจนอันส่งผลต่อชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมจัดการประมงโดยชุมชนที่แท้จริงต่อไป

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ (2559) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมง พบว่า จากการที่รัฐธรรมนูญมีหลักการที่รับรองให้ชุมชนและประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงทรัพยากรประมง แต่ในการ

ดำเนินมาตรการดังกล่าว พบว่า ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายหลายประการ อาทิ การกระจายอำนาจ  
 คู่ท้องถิ่นยังไม่สมบูรณ์ เกิดช่องว่างของการใช้อำนาจในระหว่างองค์กรผู้ใช้อำนาจเดิมกับองค์กร  
 ท้องถิ่นผู้รับโอนอำนาจ การใช้สิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนยังไม่มีกฎหมายที่  
 กำหนดรายละเอียด และ/หรือวิธีการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมดังกล่าว ประกอบกับการทำประมงที่  
 เกินขนาด และการแย่งชิงทรัพยากรประมงระหว่างประมงชายฝั่งกับประมงพาณิชย์ จึงควรมีบัญญัติ  
 กฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงในท้องถิ่น  
 รวมทั้งมาตรการจัดการทรัพยากรประมงให้คงไว้สำหรับการใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2560) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบ  
 มีส่วนร่วมของภาคประชาชน: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน ผลการศึกษาเมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วม  
 ในระดับลุ่มน้ำน่าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม  
 แต่การมีส่วนร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า มีส่วนร่วมกับชุมชนในทุก  
 ขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาและให้ข้อมูล การจัดทำแผนร่วมดำเนินงาน ร่วมในการควบคุม กำกับ  
 ติดตามผล และร่วมรับผลประโยชน์ ในส่วนของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ  
 แบบมีส่วนร่วม มี 2 แนวทางคือ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม  
 ในระดับกลุ่มชุมชนและเครือข่าย และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมี  
 ส่วนร่วมในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน อนุกรรมการ และกรรมการลุ่มน้ำ

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบบันทึกข้อมูล ดังต่อไปนี้

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพรทั้งหมด จำนวน 51 คน ทำการเลือกแบบเจาะจงจากผู้นำกลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่ม ดังนี้

- 1.1 เป็นพื้นที่ประสบปัญหา
- 1.2 เป็นพื้นที่ที่สามารถแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ
- 1.3 เป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหา
- 1.4 มีการให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน/จิตอาสา
- 1.5 เป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 1.6 เป็นพื้นที่ที่มีการประสานงานกับหน่วยงาน/ภาคีหรือเครือข่ายต่างๆ ได้

#### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นไปตามแนวทางวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยมีเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม การประกอบอาชีพ ชนิดเครื่องมือที่ใช้ทำ

การประมง รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน การจำหน่ายสัตว์น้ำ การรับรู้ข่าวสารทางการประมง แหล่งข้อมูลข่าวสาร และปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

มากที่สุด	=	5
มาก	=	4
ปานกลาง	=	3
น้อย	=	2
น้อยที่สุด	=	1

การแปลความหมายนำค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

4.21 - 5.00	มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
3.41 - 4.20	มีระดับการมีส่วนร่วมมาก
2.61 - 3.40	มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
1.81 - 2.60	มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1.00 - 1.80	มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของชุมชน และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระหว่างองค์กร ภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

มากที่สุด	=	5
มาก	=	4
ปานกลาง	=	3
น้อย	=	2
น้อยที่สุด	=	1

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นใช้เกณฑ์ ดังนี้

4.21 - 5.00	มีระดับการพัฒนามากที่สุด
3.41 - 4.20	มีระดับการพัฒนามาก
2.61 - 3.40	มีระดับการพัฒนาปานกลาง
1.81 - 2.60	มีระดับการพัฒนาน้อย
1.00 - 1.80	มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุด

## 2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้

2.2.1 การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ที่ตั้งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง สภาพพื้นที่ สถานการณ์ปัจจุบัน โครงสร้างกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง และข้อบังคับ กฎ และระเบียบของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง

2.2.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง

2.2.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 51 คน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม 2561 โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการวิจัยแก่ผู้ช่วยนักวิจัย

3.2 จัดทำรายชื่อสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง โดยประสานงานขอรายชื่อจากประธานกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา พร้อมทั้งประสานเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และนัดหมายการเข้าสัมภาษณ์

3.3 จัดทีมผู้สัมภาษณ์และแบ่งสมาชิกเป้าหมาย

3.4 ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์และแก้ไข โดยทดสอบแบบสอบถามกับชาวประมงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 20 คน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

3.5 ดำเนินการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเป้าหมายตามแผนที่ได้กำหนดไว้

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

**4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ** เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูป แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์หาสภาพพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ใช้วิธีการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.1.2 การวิเคราะห์หาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.1.3 การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

**4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ** วิเคราะห์การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล SWOT และการสนทนากลุ่ม



## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

#### ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม การประกอบอาชีพ ชนิดเครื่องมือที่ใช้ทำการประมง รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน การจำหน่ายสัตว์น้ำ การรับรู้ข่าวสารทางการประมง แหล่งข้อมูลข่าวสาร และปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

N=51

ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	28	54.9
หญิง	23	45.1
<b>อายุ</b>		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	2	3.9
31-40 ปี	12	23.5
41-50 ปี	17	33.3
51-60 ปี	19	37.3
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	1	2.0
อายุน้อยสุด 27 ปี อายุมากที่สุด 65 ปี อายุเฉลี่ย 46.88 ปี $\sigma$ 7.93		
<b>ระดับการศึกษา</b>		
ประถมศึกษา	26	51.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	5.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9	17.6
ปวช./ปวส. หรืออนุปริญญา	5	9.8
ปริญญาตรี	8	15.7
<b>ตำแหน่งทางสังคม</b>		
ไม่มี	44	86.3
มี	7	13.7
รองนายก อบต.	1	14.3
สมาชิก อบต.	2	28.6
ผู้ใหญ่บ้าน	1	14.3
กรรมการหมู่บ้าน	1	14.3
ประธานและรองประธานกลุ่มอนุรักษ์ อ่าวทองโง	2	28.6

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=51		
ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>การประกอบอาชีพ*</b>		
ทำประมง	41	80.4
เกษตรกรรม	16	31.4
ค้าขาย	2	3.9
แปรรูปสัตว์น้ำ	3	5.9
รับจ้างทั่วไป	3	5.9
<b>ชนิดเครื่องมือที่ใช้ทำการประมง*</b>		
อวนลอย (อวนลอยปู, อวนลอยปลา, อวนลอยกุ้ง)	31	60.8
อวนครอบหมึก	21	41.2
เบ็ดตกปลา	4	7.8
<b>รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน</b>		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี	13	25.5
50,001-100,000 บาทต่อปี	20	39.2
100,001-200,000 บาทต่อปี	13	25.5
200,001-300,000 บาทต่อปี	3	5.9
มากกว่า 300,000 บาทต่อปี ขึ้นไป	2	3.9
รายได้น้อยสุด 30,000 บาทต่อปี รายได้มากที่สุด 400,000 บาทต่อปี เฉลี่ย 111,862.75 บาทต่อปี $\sigma$ 79,233.83		
<b>การจำหน่ายสัตว์น้ำ</b>		
ขายให้ผู้รับซื้อในหมู่บ้าน	48	94.1
ขายให้ผู้รับซื้อรายใหญ่	0	0.0
จำหน่ายเองในตลาด	3	5.9
<b>การรับรู้ข่าวสารทางการประมง</b>		
ไม่เคย	0	0.0
เคย	51	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=51

ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<b>แหล่งข้อมูลข่าวสาร*</b>		
ผู้นำกลุ่ม/ชุมชน	44	86.3
เจ้าหน้าที่ประมง	38	74.5
อบต.	10	19.6
ผู้รับซื้อสัตว์น้ำ	4	7.8
เพื่อนบ้าน/ญาติ	27	52.9
โทรทัศน์/วิทยุ/สื่อสิ่งพิมพ์	21	41.2
<b>ปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง*</b>		
ขัดกฎหมาย พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในเรื่องของเครื่องมือทำการประมง ในเขตทะเลชายฝั่ง	21	41.2
จำนวนสัตว์น้ำลดน้อยลง	45	88.2
การลักลอบเข้ามาทำการประมงทะเลชายฝั่ง และใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย	5	9.8

หมายเหตุ: \* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร จำนวน 51 คน แบ่งเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.9 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.1 มีอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.3 มากที่สุด (อายุเฉลี่ย 46.88 ปี อายุน้อยสุด 27 ปี อายุมากที่สุด 65 ปี) จบระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.0 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ ส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 86.3 ประกอบอาชีพการทำประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.4 มีการใช้วนลอยในการทำประมงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.8 มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือน 50,001-100,000 บาทต่อปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.2 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ จำหน่าย สัตว์น้ำให้กับผู้รับซื้อในหมู่บ้าน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 94.1 มีการรับรู้ข่าวสารทางการประมง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยแหล่งข้อมูลข่าวสารได้รับจากผู้นำกลุ่ม/ชุมชน มากที่สุด คิดเป็น

ร้อยละ 86.3 ในด้านปัญหาสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ พบปัญหาจำนวนสัตว์น้ำลดน้อยลงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.2

## ตอนที่ 2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

2.1 สภาพการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 *ประวัติความเป็นมา* กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 โดยการรวมตัวของชาวบ้านชุมชนบ้านทองโง หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ที่มีจิตอาสาเนื่องจากได้มองเห็นว่าในปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้เสื่อมโทรมลงไปมากซึ่งมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน โดยสาเหตุหลักมาจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ไม่เหมาะสม เช่น การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ การใช้เครื่องมือทำการประมงที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น ชาวบ้านที่มีจิตอาสาจึงได้เล็งเห็นในส่วนนี้ว่ามีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งซึ่งเป็นสมบัติของชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน จึงได้รวมตัวกันเพื่อก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ เพื่อร่วมกันรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งบริเวณอ่าวทองโงให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตลอดไป

2.1.2 *ที่ตั้งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง* กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นบ้านของประชาชนกลุ่มฯ ซึ่งใช้ในการรวมตัวของสมาชิกชาวบ้านหมู่ที่ 13 มีการประชุมพบปะสมาชิก ใ้ใช้ที่ตั้งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ ในการประชุมสมาชิกปรึกษาหารือประจำเดือน ทรัพยากร เครื่องจักร เครื่องทุนแรง อุปกรณ์ทางการประมงต่างๆ สิ่งปลูกสร้างไม่มี (ณ ปัจจุบันมีการสร้างศาลากลุ่มบริเวณอ่าวทองโงเพื่อทำกิจกรรมประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งเป็นบริเวณอ่าวที่ว้าวเข้ามาจอดเรือประมงของสมาชิกกลุ่มและเรือต่างถิ่น พร้อมทั้งเป็นโรงเก็บอุปกรณ์ต่างๆ และซ่อมแซมอวนที่เสียหายจากการทำการประมงของสมาชิกในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของธนาคารปูม้าของกลุ่มด้วยเช่นกัน)

2.1.3 *สถานการณ์ปัจจุบัน* สถานการณ์ของทรัพยากรประมงชายฝั่งบริเวณชุมชนอ่าวทองโง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ช่วงปี พ.ศ. 2540-2550 สภาวะทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวประมงสามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณที่มาก แต่ราคาสัตว์น้ำในขณะนั้นมีราคาต่ำ เนื่องจากมีปริมาณสัตว์น้ำมาก ซึ่งเป็นไปตามกลไกของการตลาด อีกทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวไม่พบว่ามีเรือประมง

พาณิชย์เข้ามาทำการประมงบริเวณอ่าวทองโขแต่อย่างใด อาจเนื่องเพราะทรัพยากรยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ทั่วท้องทะเลไทย

ช่วงปี พ.ศ. 2551-2555 ช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงที่สถานะทรัพยากรเสื่อมโทรมและลดลงอย่างเห็นได้ชัด ท้องทะเลเริ่มเกิดวิกฤติอย่างหนัก จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้เริ่มลดลงอย่างรวดเร็ว จากการที่มีเรือประมงพาณิชย์ลักลอบเข้ามาทำการประมงในเขตทะเลชายฝั่งบริเวณชุมชน โดยใช้เครื่องมืออวนล้อมปลาตะกั้ง อวนลาก อวนรุน ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวมีศักยภาพในการจับสัตว์น้ำได้เป็นจำนวนมาก และยังมีการใช้ลอบที่มีขนาดช่องตาถี่เกินไป หรือที่รู้จักกันดีว่า ลอบ 1 นิ้ว 2 หุน แทนที่จะได้สัตว์น้ำขนาดใหญ่อย่างเดียว กลับได้สัตว์น้ำที่อยู่ในวัยอนุบาลติดขึ้นมาด้วย ทำให้ชาวประมงหลายคนหมดหนทางต้องขายเรือทิ้ง และหันไปประกอบอาชีพอื่นจนอยู่ไม่ได้ รัฐบาลได้เริ่มโครงการจัดสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเล โดยการจัดสร้างและจัดหาปะการังเทียม โดยมีการทิ้งปะการังเทียมบริเวณอ่าวทองโขซึ่งก็ยังคงไม่ปรากฏผลแต่ประการใด ชาวประมงพื้นบ้านในขณะนั้นประสบชะตากรรมที่ลำบากมากสามารถจับสัตว์น้ำได้เฉพาะบริเวณภายในครัวเรือนเท่านั้น ขาดรายได้ในการดำรงชีพ และในบางครั้งในการออกไปทำการประมงต้นทุนในเรื่องของน้ำมันกับผลตอบแทนคือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ไม่สมดุล ทำให้เกิดสถานะการขาดแคลนทรัพยากรประมงในการใช้ประโยชน์ชาวประมงไม่มีพื้นที่ในการทำการประมง ในระยะต่อมาปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มจำนวนขึ้นเนื่องจากการทิ้งปะการังเทียม และเรือประมงพาณิชย์ก็มักจะเข้ามาจับสัตว์น้ำบริเวณหน้าบ้าน/ชุมชนอยู่บ่อยๆ

ช่วงปี พ.ศ. 2556-2557 ชาวบ้านอ่าวทองโขได้เริ่มรวมกลุ่ม โดยการใช้สมาชิกในกลุ่มร่วมลงทุนคนละ 10-20 บาท เพื่อจัดซื้อไม้ไผ่ในการสร้างแนวเขต เป็นแหล่งอนุรักษ์สัตว์น้ำ ห้ามทำการประมงโดยเด็ดขาด แต่ไม่คงทนตอนนี้ผู้พังถูกพัดพาโดยกระแสน้ำไปหมดแล้ว ต่อมาได้หาแหล่งเงินทุน โดยหน่วยงานจากศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนกลาง ขอบทุนเพื่อสร้างทุนแนวเขต จำนวน 2 ครั้งๆ 11 ลูก วางตลอดแนวเขตชายฝั่งอ่าวทองโข แต่ยังคงถูกทำลายโดยเรือประมงพาณิชย์เช่นเดิม

ช่วงปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบันได้มีการจดทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นตามประกาศกรมประมง เรื่อง หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น พ.ศ. 2558 กับสำนักงานประมงจังหวัดชุมพร มีการจัดตั้งคณะกรรมการขององค์กร พร้อมทั้งกำหนดกฎกติกาของกลุ่ม ภายใต้ชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข” ประกอบด้วยสมาชิก ณ ปัจจุบัน จำนวน 51 คน โดยมีนายประสิทธิ์ รอดศิริ เป็นประธาน มีสมาชิกทั้งหมด 50 คน โดยกลุ่มได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ กฏระเบียบข้อบังคับ ขอบเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของกลุ่มเป้าหมายหลักของกลุ่ม เน้นการอนุรักษ์ฟื้นฟู การเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำให้กับแหล่งน้ำชายฝั่ง และสร้างแหล่งอาศัย

ของสัตว์น้ำชายฝั่ง ในปี พ.ศ. 2558 กรมประมงประกาศใช้กฎหมาย พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ขึ้น ซึ่งมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง สามารถช่วยควบคุมปัญหาการรุกราน การทำการประมงชายฝั่งได้เป็นอย่างมาก มีการดำเนินการตามแผนงานกิจกรรมกลุ่มที่ตั้ง และติดต่อหน่วยงาน เพื่อเข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติงานกลุ่ม

**2.1.4 โครงสร้างกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง** จากการประชุมเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2557 ได้มีการเสนอชื่อตัวแทนของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง มีจำนวน 52 คน ปัจจุบันคงเหลือจำนวน 51 คน โดยมีรายชื่อดังนี้

ตารางที่ 4.2 รายชื่อกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
1	นายประสิทธิ์ รอดศิริ	ประธาน	27	นางสมใจ น้อยทิพย์	สมาชิก
2	นายสมนึก พยัคฆ์	รองประธาน	28	นางกานดา รอดศิริ	สมาชิก
3	นายสมบูรณ์ ทิพย์แสง	รองประธาน	29	น.ส.วาสนา เข็นชื่น	สมาชิก
4	นางอุไร สุขอุบล	เลขานุการ	30	นายแผ้ว ดอกเข็ม	สมาชิก
5	น.ส.นัตยา ภูนากุล	เลขานุการ	31	น.ส.ยกมิ่ง แพเจริญ	สมาชิก
6	นายสมบัติ ทิพย์แสง	เหรัญญิก	32	นางอุษา เสนาบอน	สมาชิก
7	นายบุญเหิน นุ่มจิน	เหรัญญิก	33	นายบัญชา สิมมา	สมาชิก
8	นายสมศักดิ์ ช่วยอุดม	ประชาสัมพันธ์	34	นางฉลวย นุ่มลิ้น	สมาชิก
9	น.ส.อนัญญา ทองมี	ประชาสัมพันธ์	35	นางฐลึพร ช่วยอุดม	สมาชิก
10	นายวินัย สุทธิรักษ์	ประชาสัมพันธ์	36	นายสายัน บุญเจริญ	สมาชิก
11	นายณรงค์ โสมนาบอน	หน.ฝ่ายอนุรักษ์	37	นายชินวัตร หิ้นเตียน	สมาชิก
12	นายอรรถศักดิ์ คงน้ำจืด	รอง หน.ฝ่ายอนุรักษ์	38	นายสุทิน ทองตลอด	สมาชิก
13	นายปรีชา โสมนาบอน	รอง หน.ฝ่ายอนุรักษ์	39	นายไพโรจน์ แจ่มทิม	สมาชิก
14	น.ส.พรรณราย รัตนราช	ที่ปรึกษา	40	นายกิตติพันธ์ หิ้นเตียน	สมาชิก
15	นายสวัสดิ์ หิ้นเตียน	ที่ปรึกษา	41	นางวรรณิ ทองนาค	สมาชิก
16	นายสุธรรม มาคไท	ที่ปรึกษา	42	นางจรินยา หิ้นเตียน	สมาชิก
17	นายอภิรมย์ สุทธิรักษ์	ที่ปรึกษา	43	นายภคพร สมบูรณ์	สมาชิก
18	นายเสนอ ศรีศิลป์	ที่ปรึกษา	44	นายรัชชัย พุ่มวิเศษ	สมาชิก
19	นายฉลอง บุญสวัสดิ์	ที่ปรึกษา	45	นายขวัญประภา พวงบุบผา	สมาชิก

## ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
20	นายชรรย อินทมาตย์	ที่ปรึกษา	46	นางอบ ช่วยอุดม	สมาชิก
21	นายฉัฐพงษ์ คงน้ำจืด	สมาชิก	47	นายพิสัน เตชาฤทธิ์ (เสียชีวิต)	สมาชิก
22	นายสมพล พรหมแก้ว	สมาชิก	48	นางมาลี เย็นบางสะพาน	สมาชิก
23	นายธนู ชำนาญวีรี	สมาชิก	49	นางวรรณมา ทิพย์แสง	สมาชิก
24	นายชาณุณรงค์ สุอุบล	สมาชิก	50	น.ส.อรุณศรี พัฒนาสฤติย์	สมาชิก
25	นายมานิตย์ ทรงธรรม	สมาชิก	51	น.ส.ประไพ กอปรแก้ว	สมาชิก
26	นายสรพิน วันทอง	สมาชิก	52	น.ส.ชนวรรณ โสมนาบอน	สมาชิก

กลุ่มและการบริหารกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการบริหารจำนวน 7 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ฝ่ายอนุรักษ์ เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และที่ปรึกษา มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี มีจำนวนสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 52 คน แต่ในปัจจุบัน จำนวนสมาชิก 1 คน เสียชีวิต คงเหลือจำนวน 51 คน มีการกำหนดหน้าที่กรรมการที่ชัดเจน มีการข้อบังคับ กฎ และระเบียบปฏิบัติของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริการกลุ่ม

## 2.2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข

### 2.2.1 หลักเกณฑ์การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข มีรายละเอียดดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 2) กำหนดแนวเขตพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์โดยการวางแนวท่อนเพื่อการดูแลรักษาและป้องกันการทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 3) ดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้กลับมีความอุดมสมบูรณ์โดยฟื้นฟูและรักษาแนวปะการังอันเป็นที่แหล่งอยู่อาศัยของสัตว์น้ำให้กลับเข้าสู่ระบบนิเวศที่มีความสมดุลทางธรรมชาติ
- 4) ดำเนินการฟื้นฟูแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ โดยการสร้างแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ เช่น ช้างกอไม้ไผ่ ปะการังเทียม และธนาคารสัตว์น้ำ เป็นต้น
- 5) ดำเนินการจัดหาพันธุ์สัตว์น้ำเศรษฐกิจและสัตว์น้ำทรงคุณค่ามาปล่อยเพื่อการขยายพันธุ์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์
- 6) จัดทำโครงการเสริมสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง



**2.2.2 การวางแผนงานที่ผ่านมาจากกลุ่ม** การวางแผนงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขะ ๓ กระทำโดยการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มฯ เจ้าหน้าที่กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในเขตพื้นที่ โดยแผนงานส่วนใหญ่จะเป็นแผนทางด้านกรอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวทองโโขะ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเลหลังสวนชุมพร สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงอ่าวไทยตอนกลาง (ชุมพร) และศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนกลาง หน่วยงานราชการและเอกชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 แผนงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขะ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

แผนงาน	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
1. การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ	- เพื่อสำรวจ จัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดทำแนวเขต เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์น้ำ - จัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ โดยใช้วัสดุธรรมชาติในการจัดทำแนวเขต	- ประชุมสมาชิก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วางแผนร่วมกันกำหนดแนวเขต	ปี พ.ศ. 2556 ปี พ.ศ. 2557
2. การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญประจำปี	- รณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำ - การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์บริหารทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศ ใว้อย่างยั่งยืน	- สำรวจพื้นที่แหล่งน้ำ และพันธุ์สัตว์น้ำ - ประชุมสมาชิก - จัดเตรียมสถานที่เพื่อปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ - ควบคุม เฝ้าระวังร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการบริหารจัดการ	อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เช่น - วันพ่อแห่งชาติ - วันแม่แห่งชาติ - วันประมงแห่งชาติ

## ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แผนงาน	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
3. การวางซั้งกอ (บ้านปลา)	- ศึกษาและพัฒนาการ วางซั้งกอให้เป็นแหล่ง เพาะพันธุ์และที่อยู่อาศัย ของสัตว์น้ำ	- สำรวจพื้นที่แหล่งน้ำ - จัดเตรียมซั้งกอเพื่อ นำไปวางไว้ในสถานที่ ที่กำหนด  - ประสานงานกับ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา กลุ่ม อนุรักษ์ฯ และ ประชาชนในพื้นที่ให้ ความร่วมมือกิจกรรม	ปี พ.ศ. 2557 ปี พ.ศ. 2559 ปี พ.ศ. 2560
4. ธนาคารปูม้า	- ดำเนินกิจกรรมส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ปูม้า - ปลูกริษีสำนึกให้กับ กลุ่มประมงในการ อนุรักษ์ปูม้าในทะเล - จัดตั้งธนาคารปูม้าของ ชุมชน	- ประสานงานกับชุมชน และชุมชนใกล้เคียงใน การจัดหาพันธุ์ปูม้า - จัดสร้างธนาคารปู เพื่อนำแม่ปูที่มีไข่นอก กระดอง มาปล่อยใน ถังน้ำ เพื่อให้แม่ปูม้าได้ วางไข่ก่อนถูกนำไปขาย หรือบริโภค  - อนุบาลได้ลูกปูม้าขนาด ความกว้าง 1.0-1.4 เซนติเมตร ทำการปล่อย ลงสู่ทะเล	ปี พ.ศ. 2559-2560

## ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

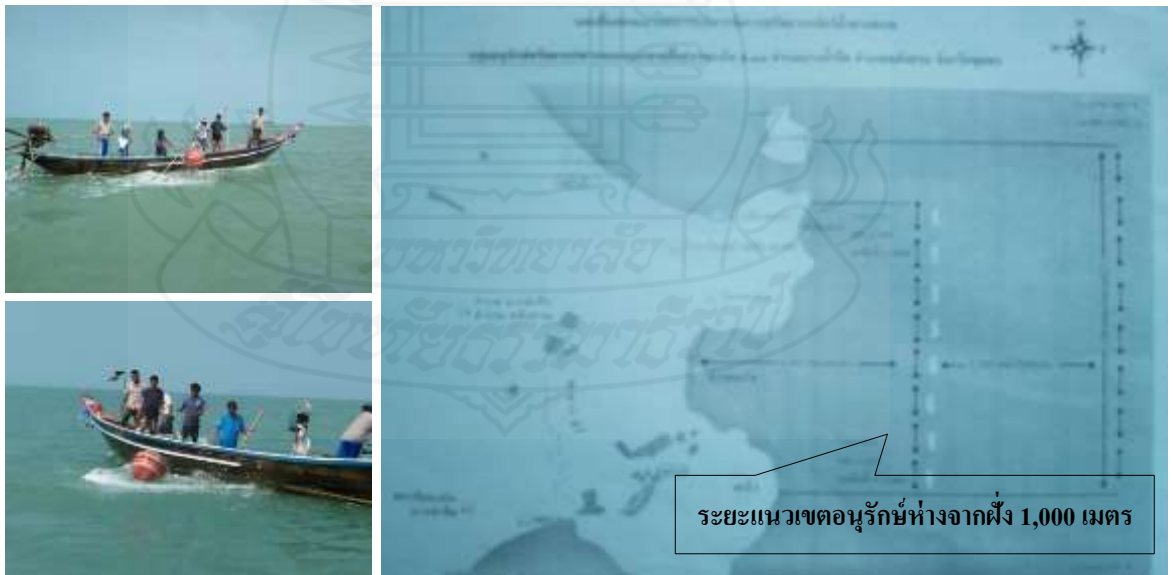
แผนงาน	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
5. การปลูกป่าชายเลน	- ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของชุมชน - ปลูกและบำรุงรักษาพันธุ์ไม้ป่าชายเลนในพื้นที่ที่งอกใหม่ และพื้นที่เสื่อมโทรมของชุมชน - เป็นแหล่งอาศัยและที่หลบภัยของสัตว์น้ำป่า	- ประสานงานกับสมาชิกกลุ่ม เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดหาพื้นที่ - ประสานงานกับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา กลุ่มอนุรักษ์ฯ และประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกิจกรรม - จัดเตรียมกล้าไม้ป่าชายเลน - ดำเนินการปลูกต้นไม้ - ติดตามและประเมินผล	ปีละ 1 ครั้ง ปี พ.ศ. 2559-2560
6. การเลี้ยงหอยแมลงภู	- ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงหอยแมลงภูในบริเวณพื้นที่ทะเลที่มีลักษณะเป็นอ่าวเปิด มีคลื่นลมแรง - แก้ไขวิกฤตการณ์การเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน - พัฒนาแหล่งผลิตอาหารทะเลในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยว	- ประสานงานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน - ศึกษาดูงานและดำเนินการฝึกอบรมสมาชิกกลุ่ม - เตรียมวัสดุและอุปกรณ์ - ทำงานร่วมกับชุมชน โดยให้กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านได้ทำงานร่วมกันในพื้นที่จริง โดยใช้ไม้ไผ่ผูกเป็นแพหอย ใช้เกลลอนทำเป็นท่อนลอยน้ำ - สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน	เดือนมีนาคมถึงเดือนตุลาคม ของทุกปี (เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน)

## ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

แผนงาน	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	ระยะเวลาดำเนินการ
7. การควบคุมและเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย	- เพื่อป้องกันและปราบปราม มิให้มีผู้กระทำความผิด - เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงชายฝั่งให้นำมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด	- แต่งตั้งคณะทำงานในการควบคุมและเฝ้าระวังในเขตพื้นที่อนุรักษ์ฯ - ประสานงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานป้องกันและปราบปรามด้านประมงที่เกี่ยวข้อง	ปี พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน

### 2.2.3 ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง

1) การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ได้กำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่พุทธรักษาประมงไว้ที่ระยะห่างจากฝั่ง 1,000 เมตร ซึ่งกำหนดกติกาห้ามทำการประมงประเภท อวนลาก อวนรุน อวนปลากระตัก ลอบปู ให้ทำการประมงได้เฉพาะเครื่องมือที่ไม่ทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น อวนกุ้ง อวนปู อวนปลา และการตกเบ็ด เป็นต้น



ภาพที่ 4.1 การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ

2) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญประจำปี กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขมีการจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำประจำปี โดยเฉพาะวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ และวันประมงแห่งชาติ ซึ่งขอรับการสนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำจากกรมประมง และพันธุ์ปูม้าซึ่งได้จากธนาคารปูม้าของกลุ่มฯ พร้อมทั้งเชิญชวนสมาชิกในกลุ่มและประชาชนเพื่อที่ใกล้เคียงมาร่วมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าทรัพยากรสัตว์น้ำ



ภาพที่ 4.2 การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญประจำปี

3) การวางซั้งกอ (บ้านปลา) กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขฯ ได้รวบรวมเงินทุนและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดวางซั้งกอ เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน



ภาพที่ 4.3 การวางซั้งกอ (บ้านปลา)

4) **ธนาคารปูม้า** กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข ดำเนินการจัดสร้างธนาคารปูม้า โดยได้รับทุนสนับสนุนจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกับเอกชน และสถานศึกษา ปัจจุบันมี 18 ถังในการบรรจุแม่ปูไข่ โดยต่อท่อจากถังลงสู่ทะเลเมื่อลูกปูได้ขนาด 1.0-1.4 เซนติเมตร สำหรับแม่ปู ที่มีไข่นอกกระดองที่นำมาปล่อยในถังน้ำที่มีออกซิเจน มีถังที่ได้รับการบริจาคจากสมาชิกในกลุ่มหรือชุมชนใกล้เคียง และจัดซื้อตัวละ 20 บาท เมื่อแม่ปูวางไข่จึงนำไปขายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคต่อไป ปัจจุบันธนาคารปูม้าเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา และชุมชนใกล้เคียง



ภาพที่ 4.4 การจัดสร้างธนาคารปูม้า

5) การปลูกป่าชายเลน กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโจ มีพื้นที่เป็นป่าชายเลนจึงมีโครงการปลูกป่าชายเลน เพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน ซึ่งได้รับการสนับสนุนกล้าไม้จากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มคนในชุมชน ภาครัฐ เอกชน และสถาบันศึกษาร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี



ภาพที่ 4.5 การปลูกป่าชายเลน

6) การเลี้ยงหอยแมลงภู่ กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ได้ศึกษาดูงานการเลี้ยงหอยแมลงภู่ และนำมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อสร้างรายได้เป็นอาชีพเสริม เป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลในท้องถิ่น และสนับสนุนหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกที่สมัครใจเลี้ยง เนื่องจากต้องลงทุนด้วยตัวเอง ผลกำไรที่ขายได้มาแบ่งกัน ทั้งนี้รายได้จะถูกหักเข้ากลุ่มร้อยละ 5-10



ภาพที่ 4.6 การเลี้ยงหอยแมลงภู่

7) การควบคุมและเฝ้าระวังการทำการประมงผิดกฎหมาย กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายอนุรักษ์ เพื่อควบคุมและเฝ้าระวังในเขตพื้นที่อนุรักษ์ฯ โดยร่วมมือกับภาครัฐหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและเฝ้าระวังมิให้ผู้ลักลอบทำการประมงผิดกฎหมายหรือเข้ามาทำในพื้นที่เขตอนุรักษ์อย่างเด็ดขาด





ภาพที่ 4.7 การควบคุมและการเฝ้าระวังการทำงานประมงผิดกฎหมาย

### 2.3 ข้อบังคับ กฎ และระเบียบปฏิบัติของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง

จากการประชุมได้มีการจัดทำข้อบังคับ กฎ และระเบียบปฏิบัติของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2557 เป็นต้นไป ข้อบังคับนี้ ประกอบด้วย 8หมวด จำนวน 28 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

#### ข้อบังคับ กฎ และระเบียบปฏิบัติกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง พ.ศ. 2557

เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพในบทบาทด้านการวางแผน การตัดสินใจ การควบคุม การดำเนินงานในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

หมวดที่ 1

ข้อความทั่วไป

ข้อที่ 1 ข้อบังคับนี้ กฎและระเบียบนี้เรียกว่า “ข้อบังคับ กฎและระเบียบปฏิบัติกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง”

ข้อที่ 2 ข้อบังคับนี้ กฎและระเบียบนี้ให้ใช้ บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 เดือนกันยายน พ.ศ.2557

ข้อที่ 3 ในข้อบังคับนี้

“กลุ่มอนุรักษ์” หมายความว่า กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“ประธานกลุ่ม” หมายความว่า ประธานดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“รองประธานกลุ่ม” หมายความว่า รองประธานดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“เหรียญกฐิ” หมายความว่า เหรียญกฐิของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง

“ทุนของสมาชิก” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่สมาชิกลำมาลงทุนกับกลุ่มอนุรักษ์

“ทุนของกลุ่มอนุรักษ์” หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้มาจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน องค์กรต่างๆ มูลนิธิ หรือจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งและให้หมายรวมถึงทุนของสมาชิกด้วย

“ชายฝั่งทะเล” หมายความว่า ชายฝั่งทะเลอ่าวทองโง คือแถบแผ่นดินนับจากทะเลขึ้นไปบนบกจนถึงบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด จึงมีความกว้างกำหนดไม่ได้แน่นอน

ข้อที่ 4 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

หมวดที่ 2

วัตถุประสงค์

ข้อที่ 5 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษา บูรณาการ และคุ้มครองการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโง ซึ่งเป็นสมบัติของชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีจิตใจอนุรักษ์

หมวดที่ 3

สมาชิกภาพและการขาดจากการเป็นสมาชิกภาพ

ข้อที่ 6 สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ได้แก่ บุคคลที่มีคุณสมบัติตาม ข้อที่ 4 แห่งข้อบังคับ กฎ และระเบียบนี้ซึ่งได้แสดงความจำนงตาม ข้อที่ 5 และกลุ่มอนุรักษ์มีมติรับเข้าเป็นสมาชิก

ข้อที่ 7 ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

7.1 เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาหรือมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย

7.2 มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปในวันยื่นใบสมัคร

7.3 มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงในวันสมัคร

7.4 มีความประพฤติดีและยินยอมปฏิบัติตามข้อบังคับ กฎและระเบียบปฏิบัติของกลุ่มอนุรักษ์  
อ่าวทองโง

ข้อที่ 8 ผู้ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกต้องยื่นใบสมัครตามแบบของกลุ่มอนุรักษ์ต่อประธาน  
กลุ่มหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในวันประชุมของกลุ่มอนุรักษ์

ข้อที่ 9 กลุ่มอนุรักษ์จะเป็นผู้พิจารณาผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตาม ข้อที่ 9 เมื่อเห็นสมควรก็ให้มี  
มติรับเข้าเป็นสมาชิก

ข้อที่ 10 สมาชิกภาพของผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกจะเริ่มตั้งแต่วันที่กลุ่มอนุรักษ์ มีมติให้รับเข้าเป็น  
สมาชิก

ข้อที่ 11 สมาชิกภาพย่อมสิ้นสุดในกรณีดังต่อไปนี้

11.1 ถึงแก่ความตาย การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามข้อนี้สมาชิกย่อมได้รับทุนของสมาชิกคืน  
พร้อมผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใดจากกลุ่มอนุรักษ์ได้

11.2 ลาออก การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามข้อนี้สมาชิกย่อมได้รับทุนของสมาชิกคืนพร้อม  
ผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใดจากกลุ่มอนุรักษ์ได้

11.3 ถูกคัดชื่อออก เพราะสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยไม่สุจริต การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามข้อนี้  
สมาชิกไม่มีสิทธิเรียกทุนทุกประเภทคืนและไม่มีสิทธิแบ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใดจาก  
กลุ่มอนุรักษ์

11.4 ขาดการประชุม 3 ครั้งติดต่อกัน การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามข้อนี้สมาชิกไม่มีสิทธิเรียก  
ทุนทุกประเภทคืนและไม่มีสิทธิแบ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใดจากกลุ่มอนุรักษ์

11.5 กระทำการใดๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มอนุรักษ์อย่างร้ายแรงและ  
กลุ่มอนุรักษ์มีมติให้ลาออก การสิ้นสุดสมาชิกภาพ ตามข้อนี้สมาชิกไม่มีสิทธิเรียกทุนทุกประเภท  
คืนและไม่มีสิทธิแบ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใดจากกลุ่มอนุรักษ์

หมวดที่ 4

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ข้อที่ 12 สมาชิกมีสิทธิดังนี้

12.1 มีสิทธิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์และมีสิทธิกระทำการ ใดๆ  
เพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดแก่กลุ่มอนุรักษ์

12.2 ขอตตรวจสอบบัญชีและเอกสารของกลุ่มอนุรักษ์

12.3 ลงมติในที่ประชุมใหญ่ให้เลิกกลุ่มอนุรักษ์

ข้อที่ 13 สมาชิกมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ข้อบังคับ กฎและระเบียบปฏิบัติของกลุ่มอนุรักษ์  
อ่าวทองโข

หมวดที่ 5

การประชุม

ข้อที่ 14 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข กำหนดให้มีการประชุมใหญ่ปีละ 1 ครั้ง คือ ภายในเดือนธันวาคม  
ของทุกปีและกำหนดให้มีการประชุมย่อยปีละไม่น้อยกว่า 5 ครั้ง โดยในการประชุมแต่ละครั้ง  
ประธานกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดวันประชุมและแจ้งให้สมาชิกทุกคนทราบก่อนวันประชุม  
ไม่น้อยกว่า 7 วัน ยกเว้นกรณีจำเป็นเร่งด่วนให้ประธานกลุ่มเรียกสมาชิกทุกคนประชุม  
ได้ทันที

ข้อที่ 15 องค์ประชุมในที่ประชุมใหญ่ให้มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าจำนวน 2 ใน 3  
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะถือว่าครบองค์ประชุม

ข้อที่ 16 สมาชิกผู้ใดไม่สามารถเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ กับทางกลุ่มอนุรักษ์ให้  
สมาชิกผู้นั้นส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมทำกิจกรรมนั้นๆแทนได้ ยกเว้นการ  
ลงมติในที่ประชุม

ข้อที่ 17 สมาชิกผู้ใดเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพไม่สามารถเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ  
กับทางกลุ่มอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร ให้ถือว่าสมาชิกผู้นั้นยังคงมีสภาพ  
ความเป็นสมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์

ข้อที่ 18 เมื่อทางกลุ่มอนุรักษ์ได้รับงบประมาณหรือผลประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ  
หน่วยงานของเอกชน องค์กรต่างๆ มูลนิธิหรือจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ประธานกลุ่ม  
ดำเนินการจัดประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดให้สมาชิกทุกคนทราบ

ข้อที่ 19 การลงมติในที่ประชุมไม่ว่าในเรื่องใดๆ ให้ถือเอาเสียงข้างมากของสมาชิกเป็นเอกฉันท์

ข้อที่ 20 ทุกครั้งที่มีการประชุมให้เลขานุการจัดทำวาระการประชุมและทุกครั้งที่มีการจัดทำ  
กิจกรรมใดๆ ให้เลขานุการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ

ข้อที่ 21 กรณีมีปัญหาใดๆเกิดขึ้นภายในกลุ่มอนุรักษ์ หรือภายในพื้นที่เขตอนุรักษ์ประธานกลุ่ม  
จะต้องเรียกสมาชิกเข้าร่วมประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ทราบปัญหา

ข้อที่ 22 สมาชิกผู้ใดต้องการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือหน้าที่ในการทำงานของตนเองหรือของสมาชิกอื่นต้องแจ้งให้ประธานกลุ่มทราบก่อนวันประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน และสามารถปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือหน้าที่ในการทำงานได้ในวันประชุมใหญ่เท่านั้น โดยให้สมาชิกในที่ประชุมใหญ่ลงมติให้ถือเอาเสียงข้างมากของสมาชิกเป็นเอกฉันท์

ข้อที่ 23 สมาชิกผู้ใดไม่สามารถเข้าร่วมประชุมหรือเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆกับกลุ่มอนุรักษ์เพราะเหตุใดๆ ก็ตามให้สมาชิกผู้นั้นแจ้งให้ประธานกลุ่มหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายทราบก่อนการประชุม โดยสามารถกระทำได้ ดังนี้

23.1 แจ้งด้วยตัวเอง

23.2 มอบหมายให้บุคคลอื่นแจ้งแทน

23.3 แจ้งทางโทรศัพท์

23.4 แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร

#### หมวดที่ 6

#### การเงินและการบัญชี

ข้อที่ 24 ในวันประชุมใหญ่ให้เหรียญกษาปณ์บัญชีเพื่อชี้แจงรายรับ รายจ่าย ผลกำไร ขาดทุนให้กับสมาชิกทุกคนทราบ

ข้อที่ 25 ในการคัดเลือกสมาชิกให้เป็นตัวแทนของกลุ่มอนุรักษ์ไปประชุมหรืออบรมเพื่อประโยชน์ของกลุ่มอนุรักษ์ ตัวแทนผู้นั้นจะได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางดังนี้

25.1 ภายในจังหวัดครั้งละ 500 บาท ต่อตัวแทน 1 คน ครั้งละไม่เกิน 2 คน

25.2 ต่างจังหวัด ครั้งละ 1,000 บาท ต่อตัวแทน 1 คน ครั้งละไม่เกิน 2 คน

#### หมวดที่ 7

#### ขอบเขตของพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์

ข้อที่ 26 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข มีขอบเขตของพื้นที่อนุรักษ์ดังนี้

26.1 ทิศเหนือจด บ้านเกาะพิทักษ์ หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

26.2 ทิศใต้จด บ้านแหลมริ้ว หมู่ที่ 4 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

26.3 ทิศตะวันออกจด กลางทะเลอ่าวไทย (บริเวณแนวท่อน้ำมันนอกตามแผนที่ของกลุ่มอนุรักษ์ ระยะห่างจากชายฝั่งทะเลอ่าวทองโขประมาณ 3,000 เมตร)

26.4 ทิศตะวันตกจด บ้านทองโข หมู่ที่ 13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

## หมวดที่ 8

ระเบียบปฏิบัติในเขตพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโ

ข้อที่ 27 ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวทองโ ชาวประมงสามารถทำการประมงได้แต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับ กฎและระเบียบปฏิบัติกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโดังนี้

27.1 ต้องเป็นการทำประมงที่ไม่ทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อาทิเช่น อวนกุ้ง อวนปู ตกเบ็ด ลากเบ็ด เป็นต้น

27.2 ห้ามทำการประมงประเภท อวนลาก อวนรุน อวนปลากระตัก ลอบปูและหมายรวมถึงการทำประมงที่ใช้เครื่องมืออื่นใดที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใช้ หากทางกลุ่มอนุรักษ์เห็นว่ามีความเสียหายแก่เขตพื้นที่อนุรักษ์หรือทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งหรือทำลายสัตว์น้ำ

27.3 เครื่องมือที่ใช้ในการทำประมงทุกชนิดทุกประเภทต้องถูกต้องตามพระราชบัญญัติประมง

27.4 ห้ามทำการประมงประเภทอวนเข็นเฉพาะที่เข็นหรือลากอวนขึ้นมาบนชายฝั่งทะเลโดยเด็ดขาด

27.5 ห้ามทำการประมงหรือจับสัตว์น้ำคุ้มครองทุกชนิด

ข้อที่ 28 ผู้ใดทำการประมงฝ่าฝืนข้อบังคับ กฎและระเบียบ กลุ่มอนุรักษ์จะดำเนินการโดยใช้มาตรการตามขั้นตอนดังนี้

28.1 ตักเตือน 2 ครั้ง

28.2 แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ

28.3 กักเรือ

28.4 ริบของกลาง

### 2.8 การจัดการเงินทุนของกลุ่ม

กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโยังไม่มีการจัดการเงินของกลุ่มหรือการจัดตั้งกองทุน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารกองทุน ผู้สนับสนุน ระเบียบข้อบังคับกองทุน และการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มกองทุน ณ ปัจจุบันมีเพียงการระดมทุนตามกิจกรรมต่างๆ และแบ่งผลกำไรประมาณร้อยละ 5-10 ของแต่ละกิจกรรมเข้ากลุ่ม

### 2.4 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

#### 2.4.1 ปัจจัยภายใน

##### จุดแข็ง (Strength)

1) ผู้นำมีการพัฒนาวิธีการคิดโดยการรับเชิญแลกเปลี่ยน/สัมมนา/เข้าร่วมประชุมในหลายๆ หน่วยงานและหลายพื้นที่ ที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากร

ประมงโดยชุมชนมีส่วนร่วม และมีการถ่ายทอดสู่สมาชิกในต่อ หรือการนำสมาชิกเข้าร่วมสัมมนา/ดูงานของพื้นที่อื่นหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการรวมกลุ่มอยู่เสมอ

2) มีการอบรม ปลุกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชน/นักศึกษา ทั้งในชุมชนของตนเอง และชุมชนอื่นอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อเยาวชน ได้ถ่ายทอดสู่ครอบครัวอีกทอดหนึ่ง

3) สมาชิกในกลุ่มเคารพกติกาชุมชน และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่ม

4) ชุมชนใกล้เคียงให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม

5) มีการปลุกฝังแนวความคิดเรื่องการเป็นเจ้าของทรัพยากรหน้าบ้าน (สิทธิประมงหน้าบ้าน) และการบริหารจัดการทรัพยากรประมงหน้าบ้านอยู่เสมอในลักษณะกลุ่มย่อยในทุกๆ โอกาสที่สามารถจะกระทำได้

6) สมาชิกกลุ่มมีการแต่งตั้งฝ่ายอนุรักษ์เพื่อดูแลทรัพยากรประมงชายฝั่งหน้าบ้านอย่างเข้มแข็ง และประสานงานกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

#### จุดอ่อน (Weakness)

1) สมาชิกที่ได้รับการอบรมกับหน่วยงานมีจำนวนน้อย เนื่องจากปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย

2) อายุ และ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน ทำให้เกิดการรับรู้และเรียนรู้ช้าเร็วต่างกัน

3) ชาวประมงบางรายนอกพื้นที่ไม่ปฏิบัติตามกติกาชุมชน

4) การทำกิจกรรมบางอย่างขาดความต่อเนื่อง สาเหตุหลักมาจากงบประมาณ

5) กติกาบางข้อ ไม่มีผลทางกฎหมาย ต้องเกิดจากจิตสำนึกของมนุษย์เท่านั้น

#### 2.4.2 ปัจจัยภายนอก

##### โอกาส (Opportunities)

1) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง หรือการเลือกตั้งใหม่จะมีโครงการหรือกิจกรรมใหม่ๆ

2) กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข มีการกำหนดกติกาชุมชนในการทำการประมงในชุมชน ซึ่งสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว และจากกติกาดังกล่าวเมื่อชุมชนรอบข้างหรือละแวกใกล้เคียงได้ล่วงรู้ ก็จะมีการนำไปใช้ในชุมชนของตนเองหรือแม้กระทั่งชาวประมงพื้นบ้านจากที่อื่นได้รับรู้กติกาของชุมชน ก็ไม่กล้าที่จะผิดกติกา อันอาจเกิดขึ้นจากความละอาย

3) ชุมชนประมงชายฝั่งอื่นหรือบริเวณใกล้เคียงเห็นด้วยกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข ทำให้สามารถขยายเครือข่ายให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น

4) ชุมชนประมงทะเลชายฝั่ง มีข้อกฎหมายบังคับใช้หลายหน่วยงาน เช่น กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อป้องกันการลักลอบทำการประมงผิดกฎหมาย ทั้งยังมีโทษที่รุนแรง ทำให้คนเกิดความเกรงกลัว และปฏิบัติตามข้อกฎหมาย

5) หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เห็นคุณค่าของทรัพยากรประมงและให้ความสำคัญกับชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงหน้าบ้านตนเอง จึงสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์

#### อุปสรรค (Threats)

1) เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้นำแต่ละคนมักจะมีอุดมการณ์หรือแนวความคิดแตกต่างกันออกไป ทำให้ขาดความต่อเนื่องของโครงการหรือกิจกรรม

2) เนื่องราคาของสัตว์น้ำจะมีราคาสูง แต่จำนวนลดน้อยถอยลงมาก ซึ่งเกิดขึ้นทั่วทุกพื้นที่ของชายฝั่งทะเลของประเทศ ทำให้เกิดการแก่งแย่งและลักลอบทำผิดกติกาชุมชน

3) กฎหมายบางมาตรา ขัดต่ออาชีพทำการประมงพื้นบ้าน และการตีความของตัวบทกฎหมายบางมาตรายากมาก ต้องรอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ถึงจะสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

4) หากไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ หรือเอกชน อาจทำให้งิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ขาดความต่อเนื่อง

### ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง ในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล และการรับผลประโยชน์ โดยจากการสอบถามสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง จำนวน 51 คน ถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ได้ผลรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4.4



ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

N = 51

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\mu$	$\sigma$	แปลผล
<b>การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา</b>			
1) ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการค้นหาปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.53	0.64	มากที่สุด
2) ท่านเสนอปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.27	0.56	มากที่สุด
3) ท่านร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่มของท่านค้นหาสาเหตุเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.43	0.57	มากที่สุด
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.41</b>	<b>0.46</b>	<b>มากที่สุด</b>
<b>การมีส่วนร่วมในการวางแผน</b>			
1) ท่านเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือวางแผนกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.22	0.65	มาก
2) ท่านให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.19	0.61	มาก
3) ท่านช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่ม	4.20	0.59	มาก
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.20</b>	<b>0.49</b>	<b>มาก</b>
<b>การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน</b>			
1) ท่านร่วมสนับสนุนแรงงานในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.47	0.54	มากที่สุด
2) ท่านร่วมบริจาคเงิน หรือวัสดุสิ่งของเพื่อจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.06	0.75	มาก
3) ท่านช่วยดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งตามที่กลุ่มหรือหน่วยงานขอมา	4.25	0.59	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 51

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\mu$	$\sigma$	แปลผล
<b>การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ต่อ)</b>			
4) ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.47	0.57	มากที่สุด
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.31</b>	<b>0.38</b>	<b>มากที่สุด</b>
<b>การมีส่วนร่วมในการติดตามผล</b>			
1) ท่านวิเคราะห์ความก้าวหน้าของการดำเนินงานเกี่ยวกับ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.18	0.65	มาก
2) ท่านติดตามดูสภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรประมง ชายฝั่งหลังจากการบริหารจัดการ	4.10	0.60	มาก
3) ท่านติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.33	0.62	มากที่สุด
4) ท่านสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนบ้านในการจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.20	0.60	มาก
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.20</b>	<b>0.42</b>	<b>มาก</b>
<b>การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์</b>			
1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การดำเนินการ และ การควบคุม กำกับ ติดตาม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ ร่วมกันรับผลประโยชน์	4.39	0.66	มากที่สุด
2) สมาชิกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรประมงในแหล่งต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน	4.16	0.54	มาก
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.27</b>	<b>0.51</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง โดยแยกเป็นรายประเด็นดังนี้

**3.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.41$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการค้นหาปัญหา

และสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.53$ ) ท่านร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่มของท่านค้นหาสาเหตุเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.43$ ) และท่านเสนอปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.27$ )

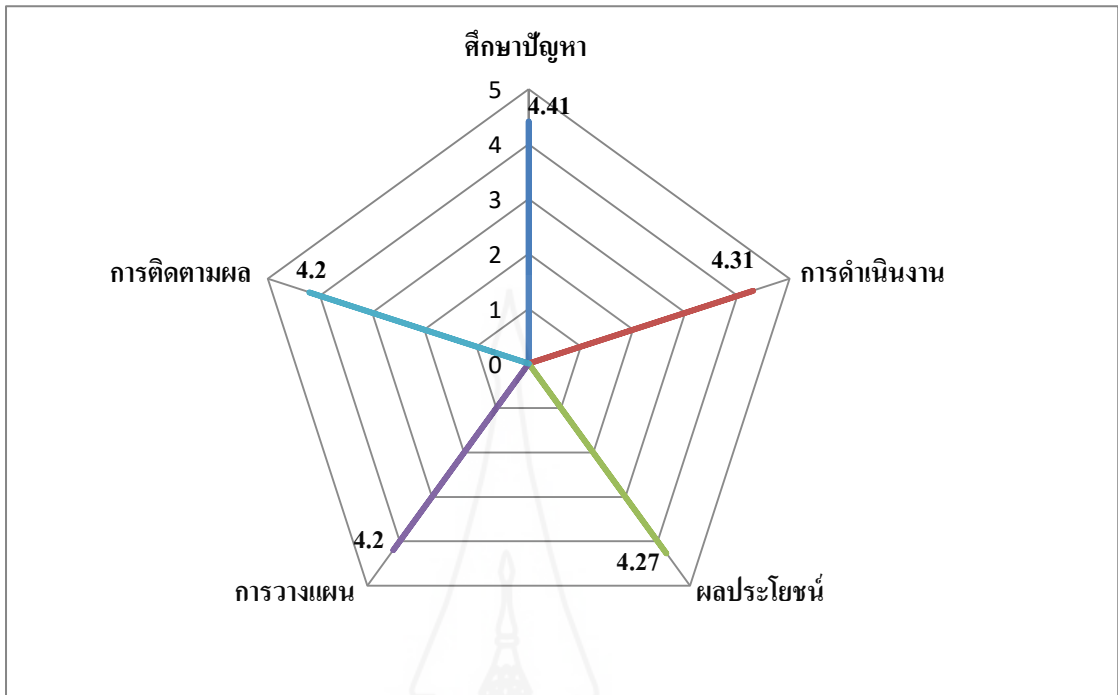
**3.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 4.20$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือวางแผนกิจกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.22$ ) ท่านช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่ม ( $\mu = 4.20$ ) และท่านให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.19$ )

**3.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu = 4.31$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งและท่านร่วมสนับสนุนแรงงานในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.47$ ) ท่านช่วยดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งตามที่กลุ่มหรือหน่วยงานขอมา ( $\mu = 4.25$ ) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านร่วมบริจาคเงิน หรือวัสดุสิ่งของเพื่อจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.06$ )

**3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามผล** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 4.20$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.33$ ) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ท่านสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนบ้านในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.20$ ) ท่านวิเคราะห์ความก้าวหน้าของการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.18$ ) และท่านติดตามคุณภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรประมงชายฝั่งหลังจากการบริหารจัดการ ( $\mu = 4.10$ )

**3.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu = 4.27$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การดำเนินการ และการควบคุม กำกับ ติดตาม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มต่างร่วมรับผลประโยชน์ ( $\mu = 4.39$ ) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สมาชิกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงในแหล่งต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ( $\mu = 4.16$ )

สรุปในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร พบว่า กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับการมีส่วนร่วมในการวางแผน และการติดตามผลมีส่วนร่วมในระดับมาก ดังภาพที่ 4.8



ภาพที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขะ ในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

#### ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขะ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

##### 4.1 แนวทางการพัฒนาจากแบบสัมภาษณ์

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งพบว่า มี 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และในระดับกลุ่ม ได้ผลรายละเอียดปรากฏดัง ตารางที่ 4.5 และ 4.6

ตารางที่ 4.5 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง  
ในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

N = 51

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	$\sigma$	แปลผล
1) การนำหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ (กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการ การทำงานร่วมกัน)	4.20	0.60	มาก
2) การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อน การจัดการร่วมกัน	4.25	0.52	มากที่สุด
3) การมีผู้เชื่อมประสานเป็นคนในท้องถิ่นในการเชื่อมงาน การจัดการต่างๆ	4.20	0.60	มาก
4) การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร	4.02	0.70	มาก
5) การจัดเวทีพูดคุยเสวนาสมาเสมอทั้งเวทีที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ	4.12	0.71	มาก
6) การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อน การจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่าง จริงจังต่อเนื่อง	4.02	0.51	มาก
7) การมีกลไกการจัดการคณะกรรมการให้มีตัวแทนจาก ภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม	4.14	0.60	มาก
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.13</b>	<b>0.36</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ 4.5 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 4.13$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน ( $\mu = 4.25$ ) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การนำหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ (กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน) และการมีผู้เชื่อมประสานเป็นคนในท้องถิ่นในการเชื่อมงานการจัดการต่างๆ ( $\mu = 4.20$ ) การมีกลไกการจัดการคณะกรรมการให้มีตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม ( $\mu = 4.14$ ) การจัดเวทีพูดคุยเสวนาสมาเสมอ

ทั้งเวทีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ( $\mu = 4.12$ ) การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร และการให้ความสำคัญกับปัญหาการผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ( $\mu = 4.02$ )

ตารางที่ 4.6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	$\sigma$	แปลผล
1) การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนเข้าถึงง่าย	4.43	0.57	มากที่สุด
2) การจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ จัดเวทีพบปะ จัดกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็ง	4.10	0.50	มาก
3) การเสริมอำนาจแก่ชุมชนในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน	4.18	0.55	มาก
4) การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการดำเนินงาน	4.20	0.60	มาก
5) การรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง	4.22	0.61	มากที่สุด
<b>เฉลี่ย</b>	<b>4.22</b>	<b>0.35</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 4.6 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่มในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu = 4.22$ ) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนเข้าถึงง่าย ( $\mu = 4.43$ ) และการรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu = 4.22$ ) และอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการดำเนินงาน ( $\mu = 4.20$ ) การเสริมอำนาจแก่ชุมชนในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับชุมชน ( $\mu = 4.18$ ) และการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ จัดเวทีพบปะ จัดกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความเข้มแข็ง ( $\mu = 4.10$ )

## 4.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งจากการสนทนากลุ่ม

### 4.2.1 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กร ภาครัฐ และภาคเอกชน

1) การแจ้งข่าวสาร รัฐต้องทำการเผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการจัดการประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับรู้อย่างทั่วถึงจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าชาวประมง และเจ้าหน้าที่ของรัฐเองมีความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนที่เหมือนกัน

2) การแก้ไขปัญหา รัฐยังคงต้องทำการปรึกษาหารือกับชาวประมงเพื่อหาข้อสรุปว่า ชาวประมงยังคงมีความสนใจและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหรือไม่ การปรึกษาหารือจะต้องทำกับชาวประมงอย่างทั่วถึง เพื่อรัฐได้รู้ว่ากลุ่มหรือชุมชนมีปัญหาเรื่องใด จะได้หาแนวทางได้อย่างจริงจัง จริงใจ และมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

3) การสร้างความร่วมมือ การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชนกับกลุ่มประมงระหว่างชาวประมงด้วยกัน และระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ความร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ อย่างใกล้ชิด

4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มประมงยังคงต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งข้อมูลที่องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน จะให้กับกลุ่มประมงเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนการดำเนินการ และงบประมาณ นอกจากนี้ ข้อมูลทางวิชาการด้านต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่รัฐต้องให้กับชุมชนประมง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการประมง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มประมงก็ต้องมีการจัดเก็บข้อมูลด้านการประมงให้กับรัฐ สำหรับการประเมินสถานะการประมง เพื่อให้ชุมชนนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการประมงของชุมชนต่อไป

5) การให้คำปรึกษาในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ชุมชนประมงยังคงมีความต้องการคำปรึกษาจากรัฐค่อนข้างมาก รัฐจะเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้แก่ชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนประมงสามารถให้คำปรึกษาแก่รัฐในด้านต่างๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมของชุมชน ภาคเอกชนอาจจะสนับสนุนเรื่องงบประมาณ

#### 4.2.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม

1) การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมงมีความรู้ความชำนาญที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเอาศักยภาพของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน จะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การปฏิบัติงานร่วมกันสามารถสร้างความสนิทสนมให้เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมง ทำให้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งสามารถทำความเข้าใจตกลงกันได้โดยง่าย

2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ห่วงแหนทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง และนำความรู้ที่ได้ ไปบอกกล่าวกับผู้ปกครอง พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้พี่น้องชาวประมงในท้องถิ่นให้ความร่วมมือกับทางราชการในการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี หยุดการทำลายและหันมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเกิดความยั่งยืนสืบไป

3) ในระบบการจัดการประมงโดยชุมชน การควบคุมโดยชุมชนจะทำหน้าที่ในการจัดการประมง โดยเป็นผู้กำหนดระเบียบและข้อบังคับขึ้นมาใช้กับการทำการประมงของชุมชน มีคณะกรรมการจัดการประมงของชุมชนเอง มีการกำกับดูแล ให้เป็นไปได้ในการปฏิบัติ ทำให้การควบคุมการทำประมงสามารถดำเนินการได้โดยชุมชนอย่างสมบูรณ์ แต่สำหรับการควบคุมนอกชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ ยังคงต้องอาศัยอำนาจจากรัฐ หรือประสานงานกับผู้นำของชุมชนนั้นๆ

4) การประสานงานระหว่างชุมชน เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในภาพรวมมีประสิทธิภาพทุกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดติดกันต้องมีการประสานงานระหว่างกัน โดยการรวมตัวกันเป็นองค์กรระดับภูมิภาคหรือจังหวัด เป็นประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรประมงและฟื้นฟูทรัพยากรที่มีแหล่งทำการประมงร่วมกันหลายชุมชน



## บทที่ 5

### สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร 2) การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร 3) การมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง และ 4) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ขอนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

#### 1. สรุปการวิจัย

##### 1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร

พบว่า สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขลา ร้อยละ 54.9 เป็นเพศชาย ที่เหลือเป็นเพศหญิง สมาชิกมีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 46.88 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.0 สมาชิกกลุ่มฯ ประกอบอาชีพการทำประมง ร้อยละ 86.3 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 60.2 มีการใช้เวลาน้อยในการทำประมง มีรายได้ทั้งหมดในครัวเรือนระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 84.3 จำหน่ายสัตว์น้ำให้กับผู้รับซื้อในหมู่บ้าน การรับรู้ข่าวสารทางการประมง ร้อยละ 86.3 สมาชิกมีการรับรู้ข้อมูลจากผู้นำกลุ่ม/ชุมชน ในด้านปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ร้อยละ 100.0 พบปัญหาขัดกฎหมายพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในเรื่องของเครื่องมือทำการประมงในเขตทะเลชายฝั่งและจำนวนสัตว์น้ำลดลง

##### 1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร

1.2.1 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขลา มีการจดทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น ตามประกาศกรมประมง เรื่อง หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น พ.ศ. 2558 กับสำนักงานประมงจังหวัดชุมพร ภายใต้ชื่อ “กลุ่มอนุรักษ์

อ่าวทองโง” ประกอบด้วยสมาชิก ณ ปัจจุบัน จำนวน 51 คน โดยมีนายประสิทธิ์ รอดศิริ เป็นประธาน มีสมาชิกทั้งหมด 50 คน มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการ จำนวน 7 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ฝ่ายอนุรักษ์ เลขาธิการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และที่ปรึกษา มีวาระการดำรงตำแหน่ง ประธานและกรรมการ 2 ปี มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการแต่ละตำแหน่ง การบริหารกลุ่ม มีกฎระเบียบข้อบังคับ กลุ่มมีการวางแผนงานโดยการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มฯ เจ้าหน้าที่กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในเขตพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 แผนงานและผลการดำเนินงานที่กลุ่ม มีทั้งหมด 7 แผนงาน ได้แก่ 1) การจัดทำแนวเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ 2) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญประจำปี 3) การวางซั้งกอ 4) ธนาคารปูม้า 5) การปลูกป่าชายเลน 6) การเลี้ยงหอยแมลงภู่ และ 7) การควบคุมและเฝ้าระวังการทำประมงผิดกฎหมาย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสมาชิก ชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งชุมชนใกล้เคียง

1.2.3 กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค คือ กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ มีผู้นำ และกรรมการที่แข็งขัน สมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการดำเนินกิจกรรมนั้นยังขาดในเรื่องของงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้มีหลายภาคส่วนในการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม อาจมีปัญหาบางเรื่องของการเปลี่ยนแปลงผู้นำของชุมชน กฎระเบียบข้อกฎหมายขัดแย้งกับการปฏิบัติ การลักลอบทำผิดกติกาชุมชนจากคนนอกชุมชน

### 1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโง อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโงฯ พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu = 4.41, 4.31, 4.27$ ) เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเกิดจากการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา จากนั้นจึงร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา พื้นฟูและพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย และส่วนการมีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการติดตามผล ( $\mu = 4.20$ ) เท่ากัน สำหรับการวางแผน และการติดตามผลนั้น สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมมากเช่นกัน แต่อาจยึดตามมติส่วนใหญ่ตามที่ประธาน และกรรมการเป็นผู้นำเสนอ

#### 1.4 วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดฉะเชิงเทรา

**1.4.1 แนวทางการพัฒนาจากแบบสัมภาษณ์** จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโขฯ พบว่า แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\mu=4.13$ ) โดยการให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.25$ ) ส่วนแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.22$ ) โดยการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนเข้าถึงง่าย และการรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ( $\mu=4.43, 4.22$ )

#### 1.4.2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งจากการสนทนากลุ่ม

1) **แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน** พบว่า การแจ้งข่าวสาร รัฐต้องทำการเผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการจัดการประมง ไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับรู้อย่างทั่วถึง การแก้ไขปัญหา รัฐยังคงต้องทำการปรึกษาหารือกับชาวประมง เพื่อรัฐได้รู้ว่ากลุ่มหรือชุมชนมีปัญหาเรื่องใดจะได้หาแนวทางได้อย่างจริงจัง จริงใจ และมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มประมงยังคงต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่งข้อมูลที่องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรประมง พร้อมทั้งการให้คำปรึกษาในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ชุมชนประมงยังคงมีความต้องการคำปรึกษาจากรัฐค่อนข้างมาก รัฐจะเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้แก่ชุมชน

2) **แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม** พบว่า การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมงมีความรู้ความชำนาญทั้งที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเอาศักยภาพของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน จะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การพัฒนาเดินหน้าไปอย่างรวดเร็ว การถ่ายทอดองค์ความรู้สร้างกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง ในระบบการจัดการประมงโดยชุมชน การควบคุมโดยชุมชนจะทำหน้าที่ในการจัดการ

ประมง โดยเป็นผู้กำหนดระเบียบและข้อบังคับขึ้นมาใช้กับการทำการประมงของชุมชน มีคณะกรรมการจัดการประมงของชุมชนเอง มีการกำกับดูแลให้เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการประสานงานระหว่างชุมชน เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในภาพรวมมีประสิทธิภาพทุกชุมชน รวมตัวกันเป็นองค์กรระดับภูมิภาคหรือจังหวัด เป็นประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรประมงและฟื้นฟูทรัพยากรที่มีแหล่งทำการประมงร่วมกันหลายชุมชน

## 2. อภิปรายผล

### 2.1 การดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโข อำเภอลำสนวน จังหวัดชุมพร

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขฯ มีหลักการที่สำคัญในการจัดการประมงโดยชุมชน โดยมีหลักการดังนี้ 1) การปรับปรุงการใช้ทรัพยากร เพื่อเป็นหลักประกันการใช้ทรัพยากรและการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่ชุมชนร่วมกันใช้อยู่ 2) การเพิ่มขีดความสามารถ โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ตรวจสอบ และควบคุม โดยผ่านกระบวนการศึกษา ฝึกอบรม และพัฒนาองค์กร การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์เป็นส่วนที่สำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถ 3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการฟื้นฟู การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ การรักษาสภาพแวดล้อม แหล่งอาศัยของสัตว์น้ำชายฝั่ง และ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน เป็นปัจจัยหลักของหลักประกันทางเศรษฐกิจ และหลักประกันความมั่นคงทางอาหารของชาวประมงคุณภาพชีวิตของชาวประมงนั้นเป็นเรื่องหลักที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างชาวประมงและทรัพยากรประมงชายฝั่ง สอดคล้องกับ กังวาลย์ จันทร โชติ (2541); ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ (2559) พบว่า การจัดการต้องมีแนวดำเนินกระบวนการและขั้นตอนรวมทั้งจุดประสงค์ในการดำเนินการอย่างแน่นอน การจัดการทรัพยากรการประมงเป็นการดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำให้คงอยู่ รวมถึงการทำนุบำรุง ปรับปรุง และรักษาแหล่งทรัพยากรประมง การนำทรัพยากรประมงมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างเต็มที่และมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุด

การดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโโขฯ มีการพัฒนาขึ้น เห็นได้จากการประชุมร่วมกับกรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่ ประธานกลุ่มฯ และเจ้าหน้าที่จากฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเข้าร่วมเป็นกรรมการภายในกลุ่ม เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในแนวทางและหลักการดำเนินงานของกลุ่มฯ โดยให้การตัดสินใจว่าจะ

ร่วมหรือยินดีที่จะเข้ามามีส่วนในการพัฒนาร่วมกันหรือไม่ หลังจากนั้นก็มาร่วมกันกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม การทำแผนงานของกลุ่ม โดยการจัดเวทีชาวบ้านแบบมีส่วนร่วมระหว่าง หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพื่อพิจารณาแล้วนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการของกลุ่ม มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการ/สมาชิก เจ้าหน้าที่กรมประมง เจ้าหน้าที่จากฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่ง ผู้นำชุมชน มาช่วยจัดทำและพิจารณาแผนให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แผนที่ได้จึงเกิดขึ้นมาโดยชุมชนภายใต้การสนับสนุนตามศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งมีการกระตุ้นให้มีการ ทำแผนไปปฏิบัติ หรือแก้ไขปัญหา โดยมีการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโ ข โดยสมาชิกและเจ้าหน้าที่ภาครัฐภายในพื้นที่

## 2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์ อ่าวทองโ ข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

กลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโ ขฯ มีการบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีรูปแบบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ และหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมศึกษาถึงปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ รวมทั้งมีการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงาน เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด โดยบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโ ขที่เข้า มามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง ได้แก่ 1) การจัดทำข้อมูล พื้นฐานของ ชุมชนที่สำคัญ ทั้งในข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศชายฝั่ง ด้านสังคม เศรษฐกิจ ด้านการใช้ ทรัพยากร และด้านกฎหมาย กฎระเบียบของชุมชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรต้องรู้สถานะของสัตว์น้ำ การประเมินขนาดของประชากรสัตว์น้ำ ชุมชนสามารถทำได้เองอย่างง่าย และร่วมจัดหา ข้อมูลที่ ถูกต้องครบถ้วนให้แก่นักวิชาการเพื่อประเมินสถานะทรัพยากรสัตว์น้ำ 3) การฟื้นฟูการประมงชายฝั่ง เช่น ธนาคารสัตว์น้ำ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และการปลูกป่าชายเลน เป็นต้น 4) การจัดการควบคุม การลงแรงงานประมง โดยชุมชนสามารถกำหนดฤดูกาลให้ทำการประมง มีการควบคุมเครื่องมือ ประมงที่มีคุณภาพสูง การกำหนดขนาดของสัตว์น้ำที่จับ การกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำของชุมชน 5) การจัดการแหล่งประมง เพื่อปกป้องไม่ให้แหล่งทำการประมงเกิดมลภาวะ การสร้างซั้ง หรือ ปะการังเทียม มีการใช้เฝ้ารวังไม่ให้บุคคลอื่นเข้ามาลักลอบทำการประมง และ 6) การพัฒนาศักยภาพ ของชุมชนให้มีการเรียนรู้สถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอจำเป็นต้องปลูกฝังการอนุรักษ์ให้แก่คนรุ่นต่อไป การสร้างอาชีพให้คนในชุมชนมีความมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิลวดี บุรีกุล (2552); สำนักพัฒนาพลังงานทดแทน (2552); นฤดม ทิมประเสริฐ (2554); กฤษฏา พรหมณ์ชูเอม, ดำรง โลหะลักษณ์เดช และวัฒนา วัฒนกุล (2557); ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ (2559) พบว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ถึงปัญหาข่าวสารแก่ประชาชน การปรึกษาหารือในการจัดทำแผนงาน การเข้ามามีบทบาทของประชาชน การสร้าง ความร่วมมือ และการให้อำนาจแก่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ การติดตาม ประเมินผล และการให้ประชาชนได้ร่วมรับผลประโยชน์ที่ได้รับ มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมง อันทำให้สามารถกำหนดมาตรการด้านการบริหาร จัดการให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของประชาชน รวมทั้งการพิจารณาแก้ปัญหาและพัฒนาการประมงในเขตพื้นที่ภายใต้หลักการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และรับผิดชอบร่วมกัน

### 2.3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

จากการศึกษาพบว่า มี 2 แนวทาง คือ 1) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วย การนำหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ (กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน) และการมีผู้เชื่อมประสานเป็นคนในท้องถิ่นในการเชื่อมงานการจัดการต่างๆ การมีกลไกการจัดการคณะกรรมการให้มีตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม การจัดเวทีพูดคุยเสวนาสมาเสมอทั้งเวทีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร และการให้ความสำคัญกับปัญหาการผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง 2) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนเข้าถึงง่าย การรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน การประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการดำเนินงาน การเสริมอำนาจแก่ชุมชนในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ จัดเวทีพบปะ จัดกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งจากแนวคิดของ ซาติชชย ฌ เชียงใหม่ (2533) ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ คือ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นความร่วมมือของประชาชนที่สำคัญที่สุด โดยมีวิธีการให้ข้อมูลหลายช่องทางต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดเวทีสัมมนา เอกสารสิ่งพิมพ์ การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น 2) การรับฟังความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจ 3) การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือเข้าร่วมในการตัดสินใจ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากประชาชนมาประกอบการพิจารณา 4) การสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มประชาชนและหน่วยงานภาครัฐให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐ

ในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

จากข้อค้นพบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีหลายแนวทางที่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิสุทธิ์ ทองย้อย (2558) ศึกษาการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมโดยมีศูนย์กลางที่ชุมชนกรณีศึกษา บ้านน้ำราบ จังหวัดตรัง พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของชุมชน ชุมชนจะต้องทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาโดยชุมชนเอง การทำงานก็เน้นที่การสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน นอกจากนี้การแก้ปัญหาในการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไม่สามารถดำเนินการได้เพียงชุมชนเพียงฝ่ายเดียว ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยทั้งในด้านงบประมาณ ความรู้ และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย การประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ จึงได้รับการให้ความสำคัญมากขึ้น การศึกษาของ ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า การที่ชาวประมงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมงชายฝั่ง ทำให้ชาวประมงได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ทำให้ชาวบ้านที่มารวมกลุ่มได้ตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักร่วมกันของชาวประมงทะเลพื้นบ้านให้สูงขึ้นต่อความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรประมง สภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการผลักดันให้มีการออกบัญญัติท้องถิ่นส่งเสริมในการมีส่วนร่วมในการจัดการประมงชายฝั่ง มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรประมง โดยผลักดันให้กฎกติกาซึ่งต้องผ่านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อเข้าสู่การพิจารณาของสภาท้องถิ่นในการจัดทำบัญญัติท้องถิ่นต่อไป

### 3. ข้อเสนอแนะ

#### 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

##### 3.1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรทำการเผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการจัดการประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับรู้อย่างทั่วถึง และให้เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเองมีความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนที่เหมือนกัน

2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการในองค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรประมง โดยมีการจัดโครงสร้างการทำงานให้มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่มีการกระจายอยู่ในทุกกลุ่มและในสัดส่วนที่เหมาะสม

3) ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือจัดการอบรม สัมมนา และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงชายฝั่ง

4) องค์กรบริหารส่วนตำบลควรมีการบรรจุแผนการส่งเสริมการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ในแผนแม่บทชุมชน หรือแผนพัฒนาขององค์กรบริหารส่วนตำบลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง

5) หน่วยงานภาครัฐ ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ มีการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มและนอกกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงาน และมีการถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมจากการศึกษา จัดทำเป็นแนวทางการบริหารแนวทางการทำงานภายในองค์กร (Knowledge Management; KM) สำหรับถ่ายทอดไปยังชุมชนชายฝั่งอื่นๆ

### 3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่ม

1) ควรมีความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในทุกขั้นตอนตั้งแต่การนำเสนอข้อมูลปัญหาความต้องการ การวางแผนงาน การดำเนินกิจกรรม การควบคุมประเมินผล และการรับผลประโยชน์

2) ควรมีการประชุมสมาชิก เพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจในเรื่องระเบียบและการปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น และการตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตน

3) เนื่องจากกลุ่มยังไม่มีการจัดตั้งกองทุน ควรมีการบริหารเงินทุนโดยการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การระดมทุน การออกกฤษฎะเบียบกองทุน การแบ่งปันผลประโยชน์ การชื้อปัจจัยการผลิตเป็นกลุ่ม มีระบบการทำบัญชีที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

4) ควรมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่ม/เครือข่ายอื่นๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถมาศึกษาดูงานการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในพื้นที่

### 3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองโข อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร เท่านั้น ควรมีการศึกษาดังนี้



3.2.1 การส่งเสริมศักยภาพด้านการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งของ  
เครือข่ายชุมชนท้องถิ่นภายในและภายนอกชุมชน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและลดการแข่งขัน  
แย่งชิงทรัพยากรประมงชายฝั่ง

3.2.2 การบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ  
โดยความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ราชการส่วนท้องถิ่น เอกชน ชุมชน และชาวประมง

3.2.3 การศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่าง  
ยั่งยืนของการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน





**บรรณานุกรม**

## บรรณานุกรม

- กมลชนก บัวบาน, กมรัตน์ สุธรรม, และจตุพล ชูจันทร์. (2559). ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 3(2), 179-191.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2556). *คู่มือแนวทางปฏิบัติเบื้องต้น ความรู้เกี่ยวกับชายฝั่งและการจัดการปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐส่วนกลาง*. กรุงเทพฯ: วิทยาคอนซัลแตนท์.
- \_\_\_\_\_. (2558). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. สืบค้นจาก [www.division.dwr.go.th/bwrcr/index.php/knowledge-management?download=17:2-3](http://www.division.dwr.go.th/bwrcr/index.php/knowledge-management?download=17:2-3)
- กรมประมง. (2549). *การประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ*. สืบค้นจาก [http://www.mkh.in.th/index.php?option=com\\_content&view=article&id=65:2010-03-25-18-42-51&catid=8&lang=th&Itemid=171](http://www.mkh.in.th/index.php?option=com_content&view=article&id=65:2010-03-25-18-42-51&catid=8&lang=th&Itemid=171)
- \_\_\_\_\_. (2560). *พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- \_\_\_\_\_. (2561). *สถิติเรือประมงไทยในปี พ.ศ. 2560*. สืบค้นจาก <https://www.fisheries.go.th/strategy/index.php?name=news&file=readnews&id=189>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2541). *การพัฒนาของกลุ่ม*. สืบค้นจาก <http://www.farmdev.doae.go.th/farmers-group.html>
- กฤษฎา พรหมณัฐเอม, ดำรง โลหะลักษณ์เดช, และวัฒนา วัฒนกุล. (2557). *รายงานวิจัย เรื่อง การจัดการทรัพยากรประมงแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่หาดสำราญ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*. ตรีง: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- กังวาลย์ จันทร์โชติ. (2541). *การจัดการประมงโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

- โครงการจัดการประมงตามหลักธรรมชาติ. (2548). *การจัดการประมงโดยชุมชน*. สืบค้นจาก <http://pharloung.blogspot.com/2014/05/15.html>
- จริยา ชาติสุวัจฉานนท์. (2555). *การศึกษาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณีโครงการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคเทศบาลนครนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันคิดพัฒนาบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภการพิมพ์.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2533). *การมีส่วนร่วมของประชาชนและการสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ชานนท์ วิสุทธิชานนท์, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, และศรีญลักษณ์ เทพวารินทร์. (2557). *รายงานวิจัยเรื่อง ชุมชนคลองแดนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาประมง*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ฐาตุร หอมกลิ่น. (2557). *การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในเขตชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี*. (ดุฎิบัณฑิตปริญญารัฐประศาสนศาสตร, ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ .
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท พาณิชพระนคร.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนซ์. (2545). *การบริหารสังคมกับโครงสร้างสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ ก๊อปปี้.
- นที ขลิบทอง. (2551). “การสร้างผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* หน้าที่ 12 หน้า 108-132 นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤดม ทิมประเสริฐ. (2554). *กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิชุมชนในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2544). “แนวคิดในการวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน้าที่ 9 หน้า 300 นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น, สหัชยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, และชลกาญจน์  
 ฮาชันนารี. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ:  
 โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พงศ์วัช วิวังสุ. (2546). *ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับการมี  
 ส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร  
 มหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2541). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.  
 พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2517). *การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.  
 พิमान วงศ์ถ้อย. (2533). *ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง: ศึกษากรณีศูนย์บริการ  
 สมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ภัทรารวรรณ สนั่นไทย. (2548). *การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง:  
 บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์).  
 ละเอียด, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- มะลิ บุญยรัตพันธุ์. (2545). *การจัดการประมงทะเลไทยแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการ กรมประมง.  
 เมธี จันทโรปกรณ์. (2541). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้านและชาวประมงอวนรุน  
 ต่อสิทธิประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร  
 มหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลัดดา คำเจริญ และบัณฑิต เอื้ออาภรณ์. (2555). กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ  
 จัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย. *วารสารวิจัยพลังงาน*, 9(1), 1-16.
- วรางคณา วงศ์มหาชัย. (2535). *บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของ  
 มูลนิธิพัฒนาอีสาน*. (ปริญญาวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้  
 ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). *ปลาหายไปไหน สาเหตุและผลกระทบจากการทำการประมงเกินขีดจำกัด*.  
 กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิสุทธิ ทองย้อย. (2558). *การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วม โดยมีศูนย์กลางที่ชุมชน กรณีศึกษา  
 บ้านน้ำราบ จังหวัดตรัง*. สืบค้นจาก <http://green-sf.org/images/PDF/1%2011.pdf>
- ศิริชัย กุมารจันทร์, กรกฎ ทองชะโชค, เอกสาร สุวรรณรัตน์, และธานีนท์ เงินถาวร. (2559). การมี  
 ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.  
*วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, 7(2), 96-112.

- สมพันธ์ เตชะอธิก, วิเชียร แสงโชติ, มานะ นาคำ, และออกนิษฐ์ ป้องภัย. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เปียวหวาน, สุธิดา มณีเนกคุณ, และปาลีรัตน์ การ์ดี. (2560). *รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2549). *รายงานประจำปี 2550*. สืบค้นจาก <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/annual50-1.pdf>
- สำนักพัฒนาพลังงานทดแทน. (2552). *รายงานติดตามประเมินผลโครงการจัดทำแผนพลังงานในระดับชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงพลังงาน.
- สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา. (2552). *การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (Participatory Action Research: PAR)*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด. (2561). *สภาพและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด*. สืบค้นจาก <http://bangnumjued.go.th/>
- อดุลย์ หวังบิลหมัด. (2545). *การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล: กรณีศึกษาตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). สงขลา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2559). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมง*. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 9(1), 7-26.



ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

□□□ เลขที่แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองไข่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน ขอให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลในการนำไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

**คำชี้แจง:** กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ใน ( ) และเติมข้อมูลตามความจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อ่าวทองไข่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ภูมิลำเนาเดิม ( ) ในพื้นที่ ( ) ที่อื่น (ระบุ).....
4. ระดับการศึกษา
 

( ) ไม่จบประถมศึกษา	( ) ประถมศึกษา	( ) มัธยมศึกษาตอนต้น
( ) มัธยมตอนปลาย	( ) ปวช./ปวส.	( ) ปริญญาตรี
( ) สูงกว่าปริญญาตรี		
5. ตำแหน่งทางสังคม.....
6. อาชีพ
 

( ) ทำการประมง	( ) การเกษตรกรรม	( ) ค้าขาย
( ) แปรรูปสัตว์น้ำ	( ) รับจ้างทั่วไป	( ) อื่นๆ (ระบุ).....
7. ชนิดเครื่องมือที่ใช้ทำการประมง.....
8. รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน.....บาทต่อปี
9. การจำหน่ายสัตว์น้ำ
 

( ) ขายให้ผู้รับซื้อในหมู่บ้าน	( ) จำหน่ายเองในตลาด
( ) ขายให้ผู้รับซื้อรายใหญ่	( ) อื่นๆ .....
10. ท่านรับรู้ข่าวสารทางการประมง โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ/การบริหารจัดการประมงโดยชุมชน
 

( ) เคย	( ) ไม่เคย
---------	------------



## 11. แหล่งข้อมูลข่าวสาร

- ( ) ผู้นำกลุ่ม/ชุมชน ( ) เจ้าหน้าที่ประมง ( ) อบต.  
 ( ) เพื่อนชาวประมง/ญาติ ( ) โทรทัศน์/วิทยุ/สิ่งพิมพ์ ( ) ผู้รับซื้อสัตว์น้ำ

## 12. ปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

12.1.....

12.2.....

12.3.....

## ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
<b>1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา</b>					
1.1 ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการค้นหาปัญหาและสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
1.2 ท่านเสนอปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
1.3 ท่านร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่มของท่านค้นหาสาเหตุเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
<b>2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน</b>					
2.1 ท่านเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือวางแผนกิจกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
2.2 ท่านให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
2.3 ท่านช่วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่ม					

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
<b>3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน</b>					
3.1 ท่านร่วมสนับสนุนแรงงานในการบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
3.2 ท่านร่วมบริจาคเงิน หรือวัสดุสิ่งของเพื่อจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
3.3 ท่านช่วยดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากร ประมงชายฝั่งตามที่กลุ่มหรือหน่วยงานขอมา					
3.4 ท่านชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
<b>4. การมีส่วนร่วมในการติดตามผล</b>					
4.1 ท่านวิเคราะห์ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน เกี่ยวกับทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
4.2 ท่านติดตามคุณภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร ประมงชายฝั่งหลังจากการบริหารจัดการ					
4.3 ท่านติดตามและรายงานผลของการดำเนินงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรประมง ชายฝั่ง					
4.4 ท่านสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนบ้านในการจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่ง					
<b>5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์</b>					
5.1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การดำเนินการ และการควบคุม กำกับ ติดตาม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มต่าง ร่วมรับผลประโยชน์					
5.2 สมาชิกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรประมงในแหล่งต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน					

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม	ระดับการพัฒนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
<b>1. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน</b>					
1.1 การนำหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ (กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน)					
1.2 การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน					
1.3 การมีผู้เชื่อมประสานเป็นคนในท้องถิ่นในการเชื่อมงานการจัดการต่างๆ					
1.4 การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร เป็นต้น					
1.5 การจัดเวทีพูดคุยเสวนาสมาเสมอทั้งเวทีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ					
1.6 การให้ความสำคัญกับปัญหา การผลักดันขับเคลื่อนการจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง					
1.7 การมีกลไกการจัดการคณะกรรมการให้มีตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม					

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม	ระดับการพัฒนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
<b>2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งในระดับกลุ่ม</b>					
2.1 การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนเข้าถึงง่าย					
2.2 การจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ จัดเวทีพบปะจัดกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็ง					
2.3 การเสริมอำนาจแก่ชุมชนในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน					
2.4 การสร้างความตระหนักให้กับชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการดำเนินงาน					
2.5 การรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญา เทคโนโลยี และเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ					

**ประวัติผู้วิจัย**

ชื่อ	นางสาวสุวารี นิลจันทร์
วัน เดือน ปีเกิด	25 มิถุนายน 2528
ที่อยู่ปัจจุบัน	38/1 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (สัตวศาสตร์) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
สถานที่ทำงาน	หน่วยป้องกันและปราบปรามประมงทะเลหลังสวน ชุมพร อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานประมงปฏิบัติงาน

